

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

במדבר - שבועות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2026

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת במדבר - שבועות

אמונה ובטחון

ה. וחיו ולא ימותו - ייסורים מבטלים גזירות והם הכנה לטובה העתידה.....

קבלת התורה לכל

ז. אנכי ה' אלוקיך - לכלל ולפרט ואפילו לפחותים.....

הכנה לחג ולקבלת התורה

יא. עשה אתה שלך - ההכנה לדבר מצוה וביותר למתן תורה.....

יג. ביום הזה - הכנה בידיעה שקבלת התורה מתחדשת בכל שנה.....

טו. באו מדבר סיני - עבודת הימים שקודם מתן תורה.....

יז. וההר בוער באש - לעזוב את ה'רפיון ידים' והתרדמה.....

כ. שאו את ראש - להרים את הראש ולא ליפול במלתעות הייאוש ח"ו.....

כה. כאיש אחד בלב אחד - האחדות כתנאי לקבלת התורה.....

שבועות

כו. ואשא אתכם - רוממות בני ישראל ביום הזה.....

כח. יום שניתנה תורה לישראל - גילו ברעדה.....

ל. אבינו אב הרחמן - נחיצות ענין התפילה להצלחה בתורה ובפרט ביום הזה.....

לא. תיקון ליל שבועות - גדולת וקדושת הלילה.....

לד. בקבלת יום זה - מתן תורה בעת קריאת עשרת הדברות בכל דור.....

לה. ובאו כולם בברית - קבלת התורה כפשוטו.....

ספה"ק בת עין

תמיד יתבונן האדם בחסד ה', ר"ל להבין איך שהכל אינו בא רק ברצון ה' ובחסדו ולא מכוחו של אדם, וכמאמר הכתוב (בראשית ב' 1) וא"ד יעלה מן הארץ והשקה וגו', שהענן אינו בודאי כח אנושי, כי אם רק חסד ה', ובענן שהוא בחינת חסד (ע"י זוהר הק' ח"ג קג.) הוא משקה את כל פני האדמה.

וזהו שאמר הקב"ה למשה רבנו ע"ה קודם קבלת התורה (שמות י"ט ט) 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך', פירוש, הנה אנכי בא אליך ומזהיר אותך על בחינת 'עב הענן', מרמז על בחינת חסד גימטריא ע"ב, וענן מרמז גם כן לבחינת חסד כנ"ל (בשם זוה"ק), ר"ל שיסתכל תמיד במדת החסד היינו שהכל הוא רק בחסדו ית', ולא מכוחו של אדם, ועי"ז תגיע למדת האמונה והבטחון.

... וכן עשו ישראל, והתחזקו במדת האמונה והבטחון, וההתחלה היתה מחג המצות, היינו מיציאת מצרים - שיצאו באמונה ואכלו עוגות מצות וטעמו בהם טעם מן (קידושין לח.), ואח"כ התחזקו עוד בבחינת הבטחון עד שהיה לבם פנוי מכל וכל רק לעבודת הש"י, וקבלו את התורה אור על הר סיני עד שפסקה זוהמתן, שנזדככו מכל סיג ופגם כידוע (שבת קמז.), ונעשו בחינת משכן ואהל מועד, והקב"ה השרה שכירתו בתוך כל אחד ואחד מישראל, כמאמר חז"ל (ע"י אלשיך הק') על פסוק 'ושכנתי בתוכם וגו'.

ועיקר ההכנה צריכה להיות תחלה בבחינת אמונה ובטחון, ובו גנוז בחינת קדושה, ומרומז במלת בט"ח שהוא במלואו כזה בי"ת טי"ת חי"ת - מילואו של כל אות הוא י"ת - גימטריא קדוש, משא"כ בשאר כל האותיות מהא"ב, וע"ז נקרא בחינת בטחון 'כיסוי', מפני שהוא כסוי ונרתק לבחי' הקדושה, ואי אפשר לבא לבחי' הקדושה עד שמגיע תחילה להכסוי שלה היא בחינת בטחון.

.. שילך ממדרגה למדרגה תחלה לבחינת הבטחון, ואחר כך ללמוד תורה, והתורה תאיר עליו אור הקדושה ויזדכך בתכלית הזיכוך...

(בת עין דיש פרשת במדבר)

פרשת במדבר - שבועות

לוי לא היו בשעבוד מלאכת מצרים ובעבודת פרך, והנה ישראל אשר מררו המצריים את חייהם בעבודה קשה כדי למעטם, היה הקב"ה מרבה אותם כנגד גזירת מצרים, כמו שאמר (שמות א יב) 'וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ', אבל שבט לוי היו פרים ורבים כדרך כל הארץ ולא עלו למעלה כשאר השבטים, עכ"ל.

ולמדנו מכאן, כי זה כלל גדול בתורה, לכל איש ואיש, ליחיד ולציבור, 'כאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ', היסורים ו'קושי השעבוד' הם ההכנה לטובה העתידה לבוא. ולא עוד, אלא שהייסורים עצמם הם טובה גדולה עבורו, כי על ידיהם נפטר מגזר דין

וחיו ולא ימותו - ייסורים מבטלים גזירות והם הכנה לטובה העתידה

בפרשתן (ג טו), 'פקוד את בני לוי לבית אבותם וגו', הקשה הרמב"ן (פסוק יד) דהנה מנין שבט לוי במדבר היה פחות בהרבה משאר השבטים, והוא פלא ותימה איך לא יהיו עבדיו וחסידיו ברובי ה' כשאר כל העם. והקושיא תגדל ביותר, כי כל השבטים נמנו מבן עשרים שנה ומעלה, ואילו בשבט לוי נמנו כבר מבן חודש ומעלה, ואעפ"כ מניין שאר השבטים גדול פי כמה משבט לוי.

ומבאר הרמב"ן וז"ל. ואני חושב, שזה חיווק למה שאמרו רבותינו (תנחומא וראו ו) כי שבטו של

א. מעשה נורא מביא הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל ראש ישיבת טשעבין [בהקדמתו לספר 'דברי יחזקאל' של זקנו הגאון רבי יחזקאל שרגא פרענקיל - תאומים, אבד"ק קלאסנא (עמו יא-יב)], וכך קיבל הגרב"ש מאמו ומזקנתו, אחד מחתניו של זקנו הנ"ל היה הגאון רבי יוסף טייטלבוים זצ"ל מרא דאתרא בעיר ניעפאלאמיטץ אשר באונגריין (הונגריה), והיה דר בדירה ששכרה מנכרי אחד, ביום בהיר אחד הודיע לו בעל הדירה שהחליט למכור את הבית, ועל כן הברירה בידו, או לקנותה בעצמו, או לפנות את הבית כדי שיוכל הנכרי למוכרה לכל החפץ בה, ולא ידע רבי יוסף מה לעשות, מכיוון שלא היו בידו די מעות כשיעור דמי המקח, אבל לאיך גיסא, לא היה לו אנה ללכת, כי כל הדירות באותה עיר היו מיושבים, ונמצא, שאם אכן יצא מן הבית יוכרח לעקור מגוריו לעיר אחרת ולהסתלק מן הרבנות, והיה הרב עם כל בני ביתו שרויים במצוקה גדולה, ו'בעל הבית דוחק'... ומעת לעת חזר על דרישתו ביתר תוקף, ויגדל הצער עד מאוד.

יום אחד פרצה תגרה בין שתי נשים, ורצתה האחת לפגוע ב'חברתה', על כן אמרה לה, אפילו הרבנית בכבודה ובעצמה סיפרה בגנותך ואמרה עלייך כך וכך, כמובן שלא היו בדבריה אפילו שמץ של אמת... הנפגעת שנתמלאה חרון אף ועברה על הרבנית, מיהרה לבית הרבנית ושם שפכה עליה את כל כעסה, ובדבריה ביזתה אותה כאחת הריקות ושפכה את דמה בקול רעש גדול, לעומתה שתקה הרבנית, אבל מיהרה לחדר אחר, ושם פרצה בכי מר לגודל העלבון שהגיע אליה בחינם, שהרי ידעה היטב שלא היו דברים מעולם, ומתוך כך הניחה ראשה על השולחן ונפל עליה תרדמה.

וכתב הגרב"ש בזה"ל, והנה נראה לה אביה רבינו המחבר (בעל דברי יחזקאל) בחלום, ואמר לה אני מתבייש ממך בתי ועל הבכי שלך, דעי כי היה עליך גזר דין קשה להעדר מן העולם, והתאמצתי להיות מליץ יושר עליך ועל ילדיך הקטנים, ונתקבלה בקשתי והחליפו הגזר דין ביסורין שהגוי יציק לכם עם דירתכם. חזרו ואמרו בבי"ד של מעלה כי זה לא מספיק, ויש להוסיף עגמת נפש שיש בו מעין שפיכת דמים ובא מעשה זה לידך ככפרה ואיך זה תבכי על הכפרה הזו. ותקץ והנה חלום, לא עבר זמן קצר ובאת האשה המעליבה בבכי ובבקשת סליחה כי נתברר לה שהיתה זו עלילה, והרבנית הצדקנית נקיה מכל עון ואשמה. עברו כמה שעות, ובא הגוי לביתם ואמר נמלכתי להשאיר המצב כמו שהיה וכמו שגרתם עד כה תמשיכו לגור, וכה נשמו לרוחה. עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

בועז, ולא עוד אלא שנולד בן לרות ואז 'ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך ה'... והיה לך (בן זה) למשיב נפש, ולכלכל את שבתך, ותהי לו לאומנת' (שם ד יד-טז). ומשם הגיעו בני ישראל לעת טובה וברכה בימי שלמה, אשר בכל ימיהם של בני ישראל לא היו להם זמני טובה בימי שלמה המלך ביושבם 'איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו' (מלכים א' ה ה) ואז נתמלאה הלבנה (שמו"ר טו כו), ואכן 'המר שד-י לי מאד' הם ראשי תיבות 'שלמה' וכלומר כי אותם זמני הסתרה הביאו לידי זמני הטובה הללו, והעיקר, כי ממנו יצא משיח בן דוד.

עפי"ז מבאר החת"ם את דרשת חז"ל (ברכות נד. בגרסת המשניות) 'בכל מאדך - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד', שהנה תכלית רעתנו (כלומר רעה שאין גרועה ממנה) הוא גלות ישראל מארצם, ותכלית הטוב (שאינו טוב ממנה) שהיה לבני ישראל היה בזמן שלמה המלך. והנה האותיות שקודם 'מאד' הוא 'גלת' (ל' קודם למ', ת' קודם לא' וג' קודם לד'), ואילו האותיות שלאחר 'מאד' הם 'בנה' (נ' אחר מ', ב' אחר א' וה' אחר ד') ומרמזו למה שאמר שלמה המלך (מלכים א' ח יג) 'בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים', וזהו שאמרה תורה - ואהבת את ה' אלוקיך בכל מאודך, היינו במאוד מאוד, משני צידי 'מאד' - בין באופן של 'גלת' והסתרה, בין באופן של אור גדול - 'בנה'. והיינו כי גם הדבר שנראה כ'גלת' אינו אלא הכנה ל'בנה'.

מכאן ילמד כל אחד לעניינו, כשנראה לו כי אברה תקוותו האחרונה, יסמוך לבו על ה', בידיעה

קשה יותר, ו'יוצא ידי חובתו' באופן קל יותר, וממילא כבר יכול 'לרבות ולפרוץ' בשאר העניינים.

ובה ביאר הר"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"ב רצט. ד"ה כ) במה שאמרה נעמי בבואה לבית לחם 'ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר שד-י לי מאד' (רות א כ), כי הנה אחר ששני בניה של נעמי מתו על פניה, ונשארה יחידה בעולמה זולתי בלתי רות, הרגישה נעמי שאבדה כל תקוותה, ואך תקווה אחת קוותה שבבית לחם דר שאר בשרה וקרובה, ה"ה בועז איש גבור חיל והוא שר ונכבד בישראל, כי בעלה אלימלך היה אחיו של שלמון אבי בועז (ב"ב צא.), ואף היא הייתה בת אחי אביו של בועז (שם) וחשבה שבבואה לבית לחם יהיה לה בועז למשיב נפש. אך מכיוון שאין דרך הצנועות להתראות עם אנשים, וכן נהגה נעמי - שלא מצינו שראתה נעמי את בועז ולא דברה עמו כלל, לכן היה בדעתה שתתקרב אליו ע"י אשתו, שתבקש מעמה שתדבר עם בעלה בועז שידאג לכל מחסורה. והיה אך נכנסה נעמי לבית לחם והנה מתה אשת בועז (ב"ב שם), כדכתיב (שם יט) 'ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר' וברש"י 'ותיהום כל העיר, נעשית הומיה כל העיר, כולם נתקבצו לקבור אשתו של בועז שמתה בו ביום'. באותה שעה הבינה נעמי כי אבדה גם תקוותה האחרונה, ולא תוכל לפנות אל בועז דרך אשתו, ובכתה ואמרה (שם כ) 'קראן לי מרא כי המר שד-י לי מאד'. אך באמת כל זה היה לטובתה, כי על ידי זה התגלגלו הדברים שבועז נשא את רות בלתי לו לאשה, ומאז היה כל מחסורה על

הרי לנו להדיא, עד כמה הצער והייסורים הם לטובתו של אדם להצילו מדין קשה רח"ל. ולדידן ייאמר, אף אם אין אנו זוכים ליגילוי' בחלום, לדעת דברים שהם מכבשונו של עולם, אך מכל מקום עלינו להאמין שכל הקורה עמנו הוא בחשבון מדוקדק להביא עלינו את הטובה.

ב. ובזה ביארו מנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות, כי כל אותם המאכלים שנעשו מגבינה לא היו באים לידי שבח זה אם לא עברו את ה'חימוץ' וקלקול החלב, ללמדנו ארחות וחוקי חיים לכל התורה כולה, שהעובר קשיים, עד שנראה לו שמזלו 'חמוץ', ידע נאמנה שאין זה אלא הכנה לגבינה' ולטוב והתועלת היוצא ממנה.

ג. וכך כתב הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע (בפרשת ד"ה וידבר), שפעמים שאדם בא לידי חיוב כרת רח"ל, ביודעים ובלא יודעים, אלא שכבר אמרו חז"ל (מכות כג.) שכל חייבי כריתות שלקו ארבעים נפטרו מידי עונשן, דכתיב (דברים כה

ג) 'ונקלה אחיך לעיניך' - כיון שנקלה הרי הוא כאחיק. ומוסיף, שאין הכוונה דווקא למלקות בבית דין, אלא אפילו לייסורים כל שהן, וכגון מה שאמרו (ערכין טז:) שאם הכניס ידו לכיסו ליטול שני סלעים ומצא רק סלע אחד, שכבר נחשב לייסורים, וכתב עוד בזה"ל, וכגון אחד נותן לו סטירה על לחיו או מבייש אותו בוודאי נחשב לייסורין, והשי"ת א-ל רחום הוא ומרבה להיטיב ומכפר על עוונותיו בזה, אף של חייבי כריתות ח"ו, עכ"ל [וע' שם באריכות, מה שמפרש לפי"ז בלשון הכתוב בפרשתו (ד יח) 'אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי'].]

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

בחנוכת בית המקדש הראשון (מלכים א' ה יב) 'או אמר שלמה ה' אמר לשבון בערפל', שנתגלה לשלמה כי כשיש 'ערפל' הרי זה סימן כי ה' אמר לשבון עליו.

אנכי ה' אלוך - לכלל ולפרט ואפילו לפחותים בפרשתן (א ב-ג), 'שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' תפקדו אותם לצבאותם', וברש"י, מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה. והיינו כאדם המחבב חפצים מסוימים והוא מונה אותם בכל שעה ושעה לראות אם לא חסרו. ונתבאר בספרים (ספר הזכות להרה"ק

כי אדרבה מכאן תצמח ישועותי. ומפורשים הדברים ברשב"ם (ב"ב שם), וז"ל, מתה אשתו של בועז - ולאשמועינן אתה שהקב"ה מקדים רפואה למכה, ויש לו לאדם לבטוח בהקב"ה בכל זמן ובכל ענין.

והנה נאמר לאחר מתן תורה 'ומשה ניגש אל הערפל' (שמות כ יח), וכתב 'בעל הטורים' כי הערפל בגימטריא שכינה. מכאן למד הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (דברים, עמו' ריא) כי אם נראה לאדם ש'ערפל' מכסה אותו בחושך בפול ומכופל ידע שאין זה 'ערפל' אלא עכשיו 'שכינה' שורה ונגלית עליו". והן הן דברי הכתוב

ד. כן מצינו לימוד נפלא בהאי עניינא במתן תורה גופא, כי בטרם נגלה הקב"ה לעמו בית ישראל במעמד הגדול והנורא אמר הקב"ה למשה - 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל' (שמות כד א), וכתב ה'טור' בפירושו על התורה, תימה לי, למה לא עלו אלעזר ואיתמר שהרי גדולה מעלתם ממעלת הזקנים, כדאיתא (עירובין נד:) 'כיצד סדר משנה, נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו, נכנסו בניו... נכנסו זקנים... נכנסו כל העם... נסתלק אהרן שנו בניו לזקנים ולכל העם' הרי לך שאלעזר ואיתמר גדולים בחכמה מהזקנים שכן הן מלמדים אותם את התורה, ומדוע הזקנים עלו על הר סיני ואלעזר ואיתמר נשארו מאחור. ומבאר, משום שהקב"ה 'לו נתכנו עלילות' (שמואל א' ב ג), וידע שבעלילה זו נתחייבו כדאמרין (תנחומא בהעלותך טז) שמכאן נתחייבו שריפה, אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהו לשנה הבאה בא' ניסן יום הקמת המשכן, ולזקנים עד תבערה (מתאוננים), ואילו היו גם אלעזר ואיתמר עולים על ההר היו גם הם מתים ונמצא שנכרת כל זרע אהרן, ולא רצה הקב"ה שיכרת זרע כהונה הקדושה, ע"כ מתחילה לא נתן להם לעלות ההרה (ומקורו במושב זקנים בשם הרא"ש).

וזה מרומז בטעמי המקרא על אותו הפסוק 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא' - דטעמו 'קדמא ואזלא מונח רביעי', שמארבעת בני אהרן הניחו והשאירו שנים למטה מההר בעת מעמד הר סיני, כי 'קדמא ואזלא' - שהקב"ה המביט מראשית אחרית, הקדים לראות שהעולים על ההר אזלא - ילכו מהעולם בטרם עת, לכן לטובתם לא העלה את כולם על ההר.

עתה בין והתבונן נוראות עומד לו אהרן כהנא קדישא, בשעה הכי נעלית - מיום בריאת העולם ועד סופו, כשירד הקב"ה על הר סיני קרע את העליונים ואת התחתונים וראו שהוא יחידי, והנה הוא רואה כי שבעים זקנים הקטנים במדרגתם משני בניו אלעזר ואיתמר עולים על ההר והם עומדים להשיג שם 'מדרגות' גבוהות עד אין שיעור, ואילו שני בניו אלו נשארים לעמוד בין העם... ואינו מבין מדוע עשה לו ה' ככה. גם בניו הקדושים עצמם יתמהו, וכי זה שכרנו על יגיעות גדולות ועבודות נוראות - להישאר בין העם והיה זה כ'זילותא' לפי כבודם, וקוב"ה אומר המתינו לי ותראו כי רק בזכות 'השפלה' זאת ישאר נצר וזכר לזרע אהרן, וכל הכהנים ועבודת הכהונה לדורי דורות יהיו נמנים על 'יוצאי חלציהם' בזכות השפלה זאת...

ובזה מבואר הא דכתיב על שלמה המלך 'וידבר שלושת אלפים משל' (מלכים א' ה יב), כי כשרצה שלמה להרגיע סערת רוחם של המתייסרים - שיקבלו באהבה ושמחה את כל המצבים העוברים עליהם, נענה ואמר ראו נא מה היה לג' אלו ששמם מתחיל באות אל"ף (אהרן, אלעזר איתמר) כי שלושת 'אלפים' אלו יוכיחו כי הנראה כרעה אינו אלא טובה וברכה.

ה. סמך לדבר יש להביא ממה דאיתא במדרש (יל"ש רות תקצו) לבאר הטעם שקוראים מגילת רות בעצרת בזמן מתן תורה 'ללמדך שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורין', וכמו שמצינו ברות, בתחילה מת בעלה ועזבה את בית אביה - עגלון מלך מואב וחייתה בעוני עד שהזקקה ללקט שבלים, אך כל זה היה ה'הכנה' וההכשר לכל הטוב שהגיע לחלקה בסוף, כי אלמלי ליקטה שבלים לא היה מכירה בועז, ורק הקושי הביא אותה להיות 'אם המלכות', ממנה דוד וממנה מלך המשיח, ומכאן ילמד כל אחד לעצמו, שעל ידי הייסורים והקושי יזכה לתורה.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

ובפרט אם יתבונן ויראה שכך הוא דרך המנין והמספר, שהוא נשלם דייקא מספירת כל יחיד ויחיד, ובחסרונו יחסר המנין (ויהיה) אחד פחות מכל המספר, וכל יהודי הינו חלק ממנין ששים רבוא נשמות ישראל, ובלעדיו אי אפשר לכל הכלל לקבל את התורה, כי אף אם יחסר רק אחד מן המנין יורגש החסרון בכלום.¹

וביו"ב איתא מהרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ריש פרשתן) כללא דמלתא אי אפשר שיחסר שום א' מישראל, ואפילו נשמות שנפלו דהיינו נשמות הרשעים אי אפשר שיאבדו ח"ו, והוא יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח.²

בענין זה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם ריש פר' שמות) את מאמר חז"ל (הובא ברש"י שמות א א) 'שבני ישראל נמשלו לכוכבים', וצ"ב מה ענין זה לזה. אלא, כי כמו הכוכבים הללו, כשמביטים בהם מרחוק, הם נראים כ'הרבה' עד אין מספר, ומכל מקום אם יתקרב אליהם יראה שכל כוכב וכוכב הרי הוא עולם מלא וגדול, כך כל יהודי ויהודי, אף שהוא חלק מהכלל, מכל מקום הרי הוא עצמו עולם מלא ומיוחד בשליחותו.³

חידושי הרי"ם זי"ע פר' כי תשא, ועוד) שתכלית המנין והספירה היה להראות לכל אחד ואחד שהוא 'דבר שבמנין' שאינו בטל אפילו באלף, ולכל יחיד יש חשיבות בפני עצמו אצל הקב"ה. ועל שם מנין זה נקרא חומש במדבר 'חומש הפקודים', אף שרק פעמיים נזכר בו ענין 'מנין בני ישראל', כי ענין גדול יש לו לבורא בספירת בני.

ביסוד זה ביאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה לשבועות) שלכן תיקנו חכמים שיהיו קוראים פרשת במדבר קודם חג השבועות (עי' מגילה לא: ובתורה קללות, ומעמם כדי להפסיק עם קריאת פרשה זו בין הקללות שבפרשת בחקותי ל'שבועות') וז"ל. ונראה שיש לפר' במדבר שייכות גדולה ל'שבועות, והוא להוציא מאלה שמתרשלין ללמוד, מחמת מחשבתם שלא יגיעו למדרגה גדולה בתורה. וע"ז ביארתי (שמות ל יב) שמה שנאמר ענין המנין בלשון 'שאו', שבזה מתנשאים כל אחד ממדרגתו, בראותו שהוא שוה להמנות באותו המספר ממש של הגדול, ששניהם נמנים (-כל אחד מהם, הן הגדול הן הקטן) רק לאחד, א"כ גם הוא יכול לבוא למדרגה הגדולה. ולכן קודם שבועות צריך לקרוא פרשת במדבר שהוא פרשת הפקודים שנאמר בלשון נשיאות ללמדנו שבאופן זה יכול לקבל התורה וללמדה.

1. והרי אם יחסר אפילו אות אחת מכל דברי התורה הזאת ייחשב הספר כס"ת פסול, ומכאן, שרק ע"י כל נשמות הששים רבוא נעשית הקומה שלימה, ומכאן, ילמד שלא תיפול רוחו ולא יתייאש ח"ו, אלא ידע שבו בחר ה' לקבל התורה וחפץ יתב"ש בעבודתו ובמצוותיו.

וכך ביארו במה שאמר רב יוסף (פסחים סח:): 'אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא', שאצל אומות העולם יש הרבה 'יוסף', המון בריות לאין תכלית עם אותו שם ומהות בלי חשיבות לכל יחיד בפני עצמו, אך לאחר 'האי יומא' - בקבלת תורה מסיני, מאותו היום והלאה אין 'כמה יוסף', אלא כל 'יוסף' יש לו תפקיד מיוחד בעולם הזה, והקב"ה חפץ בו...

2. איתא בזוה"ק (משפטים קו). על הפסוק (ישעיה נז יז-יח) 'וילך שובב בדרך לבו, דרכיו ראיתי וארפאהו', כי מדבר על האדם שהלך שבי אחר לבו, ואומר פה אשב כי אויתיה, אהבתי את אדוני היצר ואת מעדני העולם שהוא מטעים אותי ה"י... ואינו רוצה לשוב מדרכיו הנלוזות, אחרי שהיצר תפסו ברשתו, והוא מתחזק ומתגבר בקרב האדם להטותו לדרך עלקתון, אומר הקב"ה, רצוני לרפא אותו, עלי להושיט לו יד לסייע לו להנצל מיצרו, ולהעלותו על דרך טוב, וזהו אומרו 'ראיתי דרכיו' שאינם טובים, 'וארפאהו' - הקב"ה מכניס בלבו דרכי תשובה ורפואה לנשמתו.

3. כלל הדברים, 'מניין' בני ישראל מורה על ב' יסודות נכבדים שהם כהכנה לקבלת התורה. א. כל איש יהודי באשר הוא יש לו חשיבות עצומה לפני המקום ב"ה, וחלילה מלחשוב שהוא כבר 'עובר בטל'... אלא כביכול הקב"ה אומר 'אני צריך אותך'... וכגון בחג השבועות עליו אמרו חז"ל 'ביום חתונתו זה מתן תורה', בו ביום פונה כביכול הקב"ה לכל יחיד ומבני ישראל ואומר לו רצוני 'שתיכנס עמי לחופה'. ב. כל יהודי יש לו תפקיד בעולם שאי אפשר לשום אדם בעולם למלא אותו במקומו.

ובזה נמשלו ישראל לכוכבים, שנאמר בהם 'מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא' (תהילים קמז ב), והיינו שכל 'כוכב' הוא חלק מהמניין הכללי, אך מלבד זאת יש לו 'שם' בפני עצמו בלא שום שייכות לאחרים (וכמבואר שם ברד"ק

לזכות יותר מזה אפילו גדול הנביאים, ולא פחות פירוש אין אשה או פחות שבפחותים שלא יכול לזכות לזה, כי כל אדם מישראל יש בה בידו לעלות למדרגה זו^ט.

עוד איתא שם (התם סופר' דרשות שבועות תקס"ב) כי לא נתנה התורה ליחידים כי אם לכללות ישראל וכו' באופן שיהיה לכל אדם מישראל חלקו בתורה וכו', ועל כן שמחת כל ישראל שווים בחג השבועות.

ומבאר שם, שלכן אוכלים מאכלי חלב בשבועות, וסמכוה אקרא 'מנחה חדשה לה' בשבועותיכם' (ויקרא כג טז-יז) ר"ת מחלב. כי רמז חיוזוק גדול יש לנו בו, שהרי בסדר ברירת החלב יש שני אופני ברירה, בזה אחר זה, תחילה בוחרים את כל החלב מהפרה, כברירת אוכל מפסולת, לאחמ"כ מבררים ומפרידים את החלב עצמו לג' מינים. והם, א. השומן והוא החמאה החשוב שבה. ב. מהנותר יעשה חריצים וגבינות והוא הבינונית. ג. נותר מהם מי החלב שאינו שווה כלום.

וכבר פירש רבינו הרמב"ן (שמות כ ב) הטעם שנאמר 'אנכי ה' אלוקיך' בלשון יחיד, ולא נאמר אנכי ה' אלוקיכם בלשון רבים, וכדרך שנאמר בסוף העניין (פסוק יט) 'אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם' שכל הכתוב נאמר בלשון רבים, אלא 'כי עם כל אחד ידבר, ולכל אחד יצוה' וכו', והרי שלכל אחד ואחד באשר הוא - קטון כגדול - נאמר אנכי ה' אלוקיך.

ומעתה אין מי שיאמר רחוק אני מקבלת התורה, אלא ידע נאמנה כי הקב"ה פונה לכל אחד באשר הוא ואומר לו 'אנכי ה' אלוקיך', וכביכול הקב"ה מבקש מכל אחד ואחד שיקבל ממנו את תורתו.

כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס, שם"ד: ע"ל הכתוב (שמות יט ו), 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל'. וברש"י, 'לא פחות ולא יותר'. ומבאר ה'חתם סופר' - 'לא יותר' - היינו שהיא מדרגה יותר עליונה שבאפשרות, ואפילו מלאכי השרת לא זכו ולא יכול

ובמלבי"ם), ובזה נדמו בני ישראל לכוכבים, כי כל יהודי הוא חלק 'ממניין' בני ישראל, ואי אפשר לשלמות הכלל בלא צירוף כל היחידים, זאת ועוד, כל יהודי יש לו 'שם' פרטי (ואינו נקרא 'אובן' כי לשני קוראים 'שמעון' וכיו"ב...), והשם מורה על עניינו ומהותו ועל תפקידו במיוחד, שאי אפשר לאחר להשלימו. ואם אכן ממלא תפקידו הרי הוא כגדול שבגדולים, וזאת למדנו ממניין בני ישראל שכולם נספרים בשווה ובלא הבדל.

איתא במדרש (שמו"ר לד א) 'אין הקב"ה בא בְּטַרְחָחוֹת עם בריותיו, לא בא על האדם אלא לפי כחו, אתה מוצא כשנתן הקב"ה את התורה לישראל אילו היה בא עליהם בחוזק כוחו לא היו יכולין לעמוד וכו', אלא לא בא עליהם אלא לפי כוחם, שנאמר (תהילים כט ד) 'קול ה' בכח', בכחו אינו בא אלא בכח, לפי כחו של כל אחד ואחד, נמצא שאינו דומה 'אנכי ה' אלוקיך שנאמר ל'ראובן' לאותה נתינת התורה שנאמרה ל'שמעון'.

ט. איתא בגמ' (שבת פו:) כי ביום הראשון שבאו בו בני ישראל להר סיני לא אמר להם הקב"ה ולא מידי 'מפני חולשא דאורחא'. ידועה הקושיא, וכי איזו חולשה היה להם על ידי הדרך, והלא היו מוקפים בעננים שיישרו כל הדרכים העקומות והעקלקלות וסלקו כל מכשול בדרך, אלא בעל כרחך שהכוונה לאותם ה'נחשלים' שהיה הענן פולטם מחמת חטאם, שלהם היה קשה הדרך, ורק מחמתם לא דיבר הקב"ה עם משה באותו היום, ונתעכבה נתינת התורה לישראל ביום אחד, ומכאן אתה למד, עד כמה אין הקב"ה 'מוותר' אפילו על אחד מישראל, ו'כולם אהובים' כולם בני חביבים לפניו, ו'כדאי' לו להמתין עוד יום אחד מלתת את התורה בכדי שגם הנפלטים מהענן יוכלו לקבל אותה בנחת... כה אמר הרה"ק רבי לייבל איגר זי"ע (תורת אמת ריש יתרו), דלכן כתבה תורה ענין ביאתו של יתרו להסתפח לקהל ה' לפני הפרשה של קבלת התורה, ללמדנו בינה, שאף הגוי והכומר לע"ז בידם לעזוב הכל ולהתקרב אל הקדושה, וזו ההקדמה הטובה ביותר לקבלת התורה שישא היהודי ק"ו בנפשו שאם ביד גוי להתקרב עאכו"כ ביד זרעו של אברהם יצחק ויעקב להתקרב.

וכך פירש הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (יתרו תרצ"א בשם השפת אמת) בלשון הכתוב (יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', שהנה הנשר הוא עוף טמא כידוע, ובא הכתוב להורות לאדם שאפילו מתוך בחי' נשר בשפלות מצב רוחני, אם יעסוק בתורה יקרב אותו הקב"ה ויביאהו אליו, וכמו שהיה בצאת ישראל ממצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה וקרבים המקום לעבודתו.

ראיה נפלאה הביא הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרס"ז) שכל יהודי באשר הוא ביכולתו לקבל את התורה, שהרי נודע שקודם מתן תורה חזר הקב"ה על כל האומות לשאלם אם ירצו לקבל את התורה, והרי שאפילו בני עשו

כמשקה המחיה כל העולם שווה לכל. ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחילת צאתנו מעבודת מצרים כשעדיין לא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתייאש אדם מחלקו בתורה, אפילו אם יהיה בשפל המדרגה מכל מקום כמוהו כמו הגדול שבגדולים'.

עפי"ז מבאר ה'חתם סופר' מקרא שכתוב (דברים טו יב) 'ועשית חג שבועות.. ושמת לפני ה' אלוקיך אתה ובנך וביתך עבדך... במקום אשר יבחר ה' אלוקיך לשכן שמו שם, וזכרת כי עבד היית במצרים

אמנם בלי ברירה (היינו אם לא יברור את החלב עצמו) אלא יניחנה כמות שהיא מעורב, הרי שלושתן בצירופם טוב מאד, והוא משקה חשוב מאד, המחיה אדם ובהמה. והכי נמי, הקב"ה ברר לו ביום זה את עם ה' מתוך פרות הבשן - אומות העולם, כמוציא החלב מדדי הפרה, ואם גם עתה נברור בחלב עצמו (היינו ישראל המשולים לחלב אם נברור בהם ונחלקם כיתות כיתות לפי מדרגתם) ויהיו בני עליה בבחינת חמאה, והבינונים בבחינת גבינה, הרי ישארו שארי עמא דארעא חם ושלום כמו חלב שאין בהם צורך, ולא ניחא ליה למרייהו למימר הכי (אין הקב"ה חפץ בחלוקה זו), לכן ישארו בתערובתם ויהיו

ובני ישמעאל היו יכולים לזכות בתורה, והיינו טעמא כי התורה מקרבת את כולם אף אלו אשר הם במדרגה תחתונה, ואם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר שבני ישראל יכולים להתעלות בקבלת התורה ואפילו אם הגיעו לשפל המצב. איתא בגמרא (שבת פח:) 'כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן', ולמדנו כאן לימוד עצום לדורות, שגם אם נפל האדם ממדרגותיו וחזר לאחוריו מרחק גדול כזה והתחזק ושוב חזר ונפל, אעפ"כ לא יתייאש ולא יפול ברוחו ח"ו, רק ילמד מבני ישראל בסיני שכך היתה קבלת התורה, אחר שנפלו נפילה אחר נפילה התחזקו לחזור ולהתקרב, ורק כך קיבלו את התורה מפי הגבורה.

יש שביארו עפי"ז את מנהג ישראל לאכול בשבועות יום קבלת התורה מאכלי חלב ברמז נפלא, כי בזאת נשתנה החלב משאר משקים, שהרי הם כשהחמיצו אין להם כל תקנה רק להשליכם לאשפה, לעומתו החלב משהחמיץ יש לו תקווה ואחרית, אדרבה דייקא מעתה אפשר להפכו לגבינה ושאר מאכלי חלב משובחים, כך נאמר להם לבני ישראל, זה תנאי לקבלת התורה - אין ייאוש כלל, אף מי שח"ו החמיץ את עצמו, לא יחליט שמקומו באשפתות מתוך ייאושו כי רב, וח"ו ימשיך לזרוק אבן אחר הנופל, אדרבה, ידע שמעתה אפשר לעשותו למאכל משובח ומפואר, וזהו הרמז לאדם שגם אם החמיץ לא יתייאש כי עדיין יכול להיטיב אחריתו, ואינך דומה ליין שהחמיץ כי אם לחלב שהחמיץ.

מִן הַבָּאָר

הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לר"ח סיון קט. ד"ה ואמר) פירש מה שנאמר (שמות יט יז) 'ויתיצבו בתחתית ההר', שהכוונה שהיו בתחתית המדרגה ולאלו ג"כ ניתנה תורה, אם כן הכל יכולין לקבל התורה יהיה מי שיהיה אפילו בבחינה תחתונה יכול לקבל.
 עוד איתא שם (ד"ה ואמר), וז"ל. ואמר שכל בר ישראל יכול להשיג חיות ה' יתברך, אפילו הקטן שבקטנים והפחות שבפחותים והשפל שבשפלים יוכל להשיג חיות השי"ת, ועבירה היא בידינו שאנו ישנים בתרדמת הזמן, כי בשעה אחת יכולים להשיג עוה"ב שלימה, ומכמה שעות שהשי"ת נותן לאדם שיחיה כמה עוה"ב יכולים להשיג, עכ"ל.

י. ובזה פירש שם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע את נוסח הברכה 'אשר בחר בנו מכל העמים' - כי רק ברירה אחת יש כאן - ברירת והפרדת בני" מתוך אומות העולם, אבל בתוך בני ישראל עצמם אין כל ברירה והפרדה - כי כולם שווים. ולכן אומרים מיד לאחמ"כ ונתן לנו את תורתו מלשון 'נתינה' בלא כל ברירה, אלא כמתנה אפילו למי שאינו ראוי. וזהו מה שאמרו חז"ל (נדרים פא.) דבר זה שאלו לחכמים ולנביאים, על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזבם את תורתך אשר נתתי לפניהם, כי לא הסכימו שנתתי להם את התורה בלא ברירה לבחור איש מיוחד מהם, כדמצינו שבשעת החורבן היו אומרים 'צור תעודה חתום תורה בלימודי' (ישעי' ח טז) - שאין התורה אלא לישעיה וחביריו, ובאמת היה להם לידע שאין שום אחיזה יתירה לת"ח בתורה יותר מלעמי הארצות, כי כולם שווים לטובה בחלק זה.

התינוקות של בני לוי, מדוע הוצרך להלך סביבות המחנה לנשת בסמוך לכל אוהל ואוהל, ולא סגי היה שמשנה רבינו ישב בביתו והבת קול תגלה לו מנין התינוקות. אלא ביאורו, כי אין הקב"ה עושה נס להיות 'א-ל גומר עלי' רק למי שעשה ככל יכולתו, ולא למי שיושב שאנן בביתו, וכמו שאמרו (קידושין ל:) 'אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו' כי רצון הבורא שהאדם יעשה עד כמה שידו מגעת ואז יזכה לסיוע ממעל, ולכן רק כשהלך משה רבינו מאוהל לאוהל זכה שיתגלה לו מן השמים והשלימו לו את המנין.

וזכר מצינו יסוד זה בדברי רבינו ה'ספורנו' על הא דכתיב (שמות ג ד) 'וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה, ומפרש בזה"ל, וירא ה' כי סר לראות - להתבונן בדבר, ויקרא אליו אלוקים - להודיעו, כאמרם ז"ל (שבת קד.) בא לטהר מסייעין אותו, עכ"ל. והרי שבראש ובראשונה עלינו 'לסור לראות' (לזו ממקומנו...) לבוא להיטהר ואז נזכה ל'מסייעים בידו', בפתחת שערי הקדושה וסייעתא דשמיא".

וכך איתא ב'אור החיים' הק' בפרשת מתן תורה על הכתוב (שמות יג ג) 'ומשה עלה אל האלוקים וגו' ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, וז"ל. ויש לך לדעת, כי בחינת הקדושה לא תקדים אלא למזמין אותה, עכ"ל. ולכן רק אחרי שעלה משה אל האלוקים ועשה מעשה והכנה מצדו אז זכה שקרא אליו השי"ת מן ההר. והלא הדברים קל וחומר, ומה משה רבינו ע"ה שהיה 'מחציתו אלוקים' (דב"ר יא ד) הוצרך לעשות מעשה כדי שיוזכה להתגלות אלוקית, אנן אזובי קיר על אחת כמה וכמה שנזכה ליהנות מאור החג כפי ההכנה הרבה לקראת היום הגדול והקדוש.

ושמרת ועשית את החוקים האלה, ומבאר, כי הנה התורה הקדושה מצווה לכל אחד ואחד אפילו ל'עבדך ואמתך' לשמוח בחג השבועות, כי בחג קדוש זה שוכן הקב"ה אצל כל אחד ואחד מישראל. וזהו אומרו במקום מלשון במקום - תחת, אל תקרי 'במקום', אלא 'במקום', דתחת שיבוא הקב"ה להשרות את שכינתו לשכן שמו שם על הצדיק הקדוש, הריהו משרה את שכינתו ביום זה על כל יחיד ויחיד.

ומסיים ה'חתם סופר' בדברים נלהבים ואם לא תאמין שיהיה כן בכוחך לפי מיעוט ערכך בעיני עצמך, לזה 'זוכרת כי עבד היית במצרים', והרי מעמדו ומצבו של העבד במדרגה פחותה מאשר אתה עכשיו בה, ואפילו הכי קבלת את התורה מתוך שפלות מצבך, א"כ אף היום - 'ושמרת ועשית את החוקים האלה', וגם עתה לא תמנע עצמך מלשמוח בה'.

עשה אתה שלך - ההכנה לדבר מצוה וביטול למתן תורה בפרשתן (ג טו-טז) 'פקוד את בני לוי לבית אבותם, למשפחותם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם, ויפקד אותם משה על פי ה' כאשר צוה'. וברש"י, על פי ה'. אמר משה לפני הקב"ה, היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם, אמר לו הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי, הלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאה מן האוהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באוהל זה, לכך נאמר על פי ה'.

הקשה הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע (תורת שמעון), אם ממילא נעשה נס, ו'בת קול' הודיעתו מנין

יא. מעשה ב'איש בער לא ידע וכסיל לא יבין', שבאחד הימים פסק חמורו מלכת, בדאגתו הגדולה לחמורו חביבו פנה האיש אל רופא הבהמות (וויטרינר) וקבל לפניו על מצב של חמורו, נתן לו הרופא 'רפואה' לתת לחמורו (בזריקה, איינשפרייזי), באמרו כי רפואה זו עולה הון רב אבל היא טובה וחזקה עד מאד, ובתוך כ"ד שעות מעת לעת ישוב החמור ללכת כ'אחד האדם' (כאחד החמורים). ילך בדרך מישור וגם יוכל לעלות על ההרים הגבוהים. עבר יום וגם יומיים והחמור לא זז ממקומו, שב האיש אל הרופא בטענת 'למה רמיתני', טבין ותקילין שלמתי על הרפואה ומאומה לא הועיל, נתן לו הרופא רפואה חדשה, כשהוא מוזיל לו את המחיר בכדי לפצותו על העגמת נפש, אך שוב לא הועיל מאומה, החמור לא קם ולא זע ממקומו, וכך שב האיש אל הרופא הלך ושוב, עד שהחליט הרופא לרדת בעצמו לבית האיש, ולבדוק מקרוב מה נעשה עם החמור, וכן עשה. אמנם, כבר מרחוק הרגיש הרופא בצחנת נבילה ל"ע, ובהתקרבו ראה שמדובר בחמור שכבר נפח את נשמתו לפני שלושים יום תמימים. שחק הרופא, וכה אמר למיודעינו, הנה הרפואה שהנני נותן היא לחמור שרוצה ללכת, אלא שיש לו קשיים... אבל מי שאינו רוצה ואין בו כל חשק ללכת, לא אוכל לעזור לו מאומה...

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

ביותר הדברים אמורים לקראת היום הגדול והקדוש - יום קבלת התורה, שעלינו להכין נפשותינו בהכנה רבתי לקראתו², שהרי על היום הזה ציוותה תורה בפירוש (שמות יט יא) 'והיו נבונים ליום השלישי', וכמבואר בראשונים שכל עניין מצוות 'ספירת העומר' הוא 'הכנה' כדי שנמחרר עצמנו ונתקדש לקראת יום הקדוש והנורא של קבלת התורה³.

והנה, בכל המועדים אמרה תורה את הזמן בו יחול החג, 'ובחמשה עשר' וכדומה, אבל בשבועות לא נאמר בתורה זמן ויום בשנה שבו יחול החג, ורק אמרו וספרתם לכם ממחרת השבת... תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה', ואף בגמ' מצינו (ר"ה ו:): שלדעת רב שמעיה עצרת פעמים ה' (בסיון) פעמים ו' פעמים ז"ה, ולא בכדי הוא, אלא בכונה תחילה,

מין הבאר

משל נאה המשיל הרה"ק מסאטמאר זי"ע, למדרגות הגדולות הנוסעות מאליהם בכח העלעקטריק (מדרגות נעות) ופעמים ששני אנשים יעשו כברת דרך עד המדרגות הללו זה יעלה ויבוא עד למעלה למעלה, ורעהו ישאר עמוד למטה. והנפקא מינה ביניהם, שזה הראשון פסע עוד 'פסיעה קטנה' אחת והעמיד עצמו על המדרגה הראשונה, וממילא הובילוהו המדרגות מאליו למעלה, אך זה השני החסיר פסיעה זו ונשאר למטה... אף לדין העושה פסיעה זו יעלה ויגיע לתכלית טוב, ואם לאו...

ויש בזה הן 'דרישה' להניח יד ורגל וממילא יגיע מעלה מעלה, והן 'חיזוק' - בל יבהל לחשוב, לא ידעתי מה עלי לעשות בימים קדושים הללו... אין לך אלא להניח רגל אחת - להזיז עצמך ממקומך ומיד תמצא עצמך מעלה מעלה, עם המעט של 'פתח של מחט' ממילא יגיע.

ויש לרמז זאת באותם הדברים אשר אמר הקב"ה קודם מתן תורה 'ואשא אתכם על כנפי נשרים' (שמות יט ד), שהנה דרכו של 'נשר' לישא את גוזליו על כנפיו (וכמו שפירש רש"י שם), וכשהוא מגביה עוף למעלה על גבי כנפי הנשר, בפעולה זאת אין הנשר מסייע להם, רק עליהם להתרומם ולקפוץ, לעלות על גבי כנפי אביהם. נמצא שאת 'הפסיעה הראשונה' עליהם לעשות בכוחות עצמם, ומאחר שעשו כן מגביה אותם לגבהי מרומים בלא שום פעולה או קושי מצידם... וכנגד זה אמר הקב"ה 'ואשא אתכם על כנפי נשרים, כשאתם תעשו את הפסיעה הראשונה' להתרומם מעט, אז אגביה אתכם מעל כל 'העולם' למעלה למעלה...

והנמשל פשוט, עומדים אנו בימים קדושים ובווערים, והקב"ה משפיע 'קבלת התורה' מחדש, ויש סיוע מיוחד ממעל לשוב ללכת בדרך מישור, וגם לעלות בהר ה' גבוה מעל גבוה, אבל זה רק למי שרוצה ללכת אלא שיש לו קשיים ונסיונות, יצרים המקשים עליו את ההליכה והעליה, ל'רצון' זה ניתן לסייע כדי שיבוא מהכח אל הפועל. אבל השוכב כפגרים מתים, אין לו כל חשק ומחשבה להתקדם, אינו שואף כלל לזוז ממקומו... מה תועיל לו קדושת הימים... לא יועילו לו כל טצדקי, וכל סיוע לא יזיזנו ממקומו...

יב. וכבר כתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (תהילים מב) לבאר במה דאיתא בזוה"ק (ח"ג קנב): 'כרוזא כריז, כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי [כל מי שרוצה לבוא וליראות את פני האדון ה', יכול לבוא באלו הימים ולהיכנס טרם ינעלו את השערים] אימתי כרוז אכריז, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחין מכאן ולהלאה ינעלון תרעי' [מתי הכרוז מכריז, ב"ד לחודש השני הוא חודש אייר, כי מאז ועד שבעת ימים השערים פתוחים לאחמ"כ ננעלים השערים], ונמצא שבועיים לפני 'מתן תורה' ננעלים השערים. ולכאורה צ"ב, 'אדרבה כל אשר יקרב הזמן לקדושת הזמן מהראוי שיפתחו השערים', וכיצד נועלים אותם דווקא בהתקרב חג השבועות, ומבאר באופן נורא, שאמרו חז"ל (פסחים ו:): שב' שבועות קודם הרגל שואלים ודורשים בהלכות החג, וגם בעולמות העליונים מתכוננים לקראת שבועות, ו'הכלה העליונה מתקשטת בקישוטיה בימים הללו, ולכן ניחא נעילת שערים בזמן ההוא כי אין רשות לאדם ליכנס ולא דרך ארץ הוא', ואם כי אין לנו שמץ השגה בדבריו הקדושים, אך זאת למדנו שגם השכינה הק' כביכול מכינה עצמה לקראת 'יום החתונה'.

יג. בדרך צחות מספרים על מנהג שנהגו בו בימי קדם, אשר היו מעמידים תחת החופה שני גביעים מלאים במטבעות זהב, לסימנא טבא שיזכו החתן והכלה לבנות ביתם מתוך שפע פרנסה בהרחבה, ולא תמוש העשירות מתוך

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

יג

ללמדנו שקבלת התורה אינה תלויה ביום מסוים בחודש, אלא לדורות עולם ייאמר - אף בימינו אנו - בגמר הכנת בני ישראל לקראת 'קבלת התורה' בספירת חמישים יום יקבלוה בשתי ידיים מהבורא יתב"ש.

ביום הזה - הכנה בידיעה שקבלת התורה מתחדשת בכל שנה תחילה וראש לכל 'סדר ההכנה' הוא הידיעה וההכרה הברורה שנתנית התורה וסדר ימי ההכנה לקראתה עם תוקף הימים הקדושים של שלושת ימי הגבלה מתחדשים בכל שנה ושנה^{טז}, וכמו שאמרו חז"ל

ובן אמר הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, שאכן וודאי אפשר אף כהיום לשמוע את קול ה', אלא שקודם לכן יש לרחוץ ולשטוף את האזניים מכל שמץ טיגוף

ביתם לעולם. והנה, אותם חתנים הבאים מבית עשירים היו מביאים את הגביעים והמטבעות משלהם, ואילו החתנים העניים היו נוהגים לשאול מאת העשירים 'ללילה אחד' בלבד... ולמחרת היו מחזירים. מעשה בעיר אחת שהגביר היה קמצן נורא, וידע החתן הנצרך שאין סיכוי בעולם שיתן לו שני גביעים מלאים, על כן התחכם לבוא אל הגביר וביקש ממנו שישאיל לו גביע אחד בלבד, כשבדעתו היה להניח שפיגע"ל (מראה) שעל ידי זה ייראה כאילו הניח שניים... אמר לו הגביר, הרי כל נתינת הגביעים הוא רק לסימנא טבא, וסימן טוב יותר שלא תצטרך לבריות... ומה שאתה חושש לבזיונות שיראו בשעת החופה שלא נהגת כמנהג המקום מחמת עוני, הנה הינך אומר שאתה צריך רק לאחד, א"כ שמע מינה שאחד כבר יש לך ואינך צריך אלא לשני, ע"כ איעצך להעמיד שפיגע"ל מול אותו הגביע שברשותך, השיב החתן, מה אעשה שאין בידי אלא שפיגע"ל בלבד... וכן לענייננו, שבועות זה השפיגע"ל של ההכנה מלפניו, ביום קדוש זה משתקפים כל ההכנות שלקראתו, וכפי ששם החג 'שבועות' מורה עליו שהוא 'בנוי' מהשבועות הקודמים לו, ומי שטרח בערב החג אזי כשמגיע שבועות מאירים כל ההכנות באור יקרות, אך מי שלא עשה ולא כלום הרי כשיגיע החג לא 'יראו' ולא ייראה לו מאומה...

יד. הא כיצד כשחודש ניסן ואייר חדשים מלאים יחול שבועות בחמשה בסיון, אם שניהן חסרים - בשבעה בסיון, ואם א' מלא וא' חסר - בששה בסיון, כי חג השבועות הוא ביום החמישים מחג הפסח, ותלוי בקביעות חודשי ניסן ואייר.

טו. בלשון חכמים אמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, שבני ישראל ענו ואמרו 'נעשה ונשמע' לקבל התורה, והכוונה שאם האדם משקיע חלקו בנעשה בעמל וביגיעה להכין את עצמו כראוי - יזכה לנשמע, לשמוע את קול ה' המכריז ואומר 'אנכי ה' אלוהיך'.

טז. וכבר הוכיח כן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הובא בהליכות שלמה פרק יב הערה 1), מדברי הגמ' (שבת קכט): שאסור להקיז דם בכל ערב יום טוב, משום שגזרו אטו יומא טבא דעצרת, שכשהיו בני ישראל במדבר סיני יצא בערב שבועות רוח ושמנו 'טבוח', ואם לא היו מקבלים ישראל את התורה 'הוה טבוח להו לבשריהו ולדמיהו', [ומאחר שבערב יו"ט דשבועות יש סכנה להקיז דם על כן אסרו בכל ערב יו"ט, הובא ברמ"א או"ח תס"ח י]. ולכאורה צריך ביאור, הרי 'רוח' זו יצאה מלפני אלפי שנים, ואיזה סכנה יש בדבר לדידן, עד שאסרו מחמת זה להקיז דם בערב שבועות עד היום הזה. אלא, מבאר ב'מחצית השקל' (שם סקט"ו) ונודע דבכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה, כשיגיע זמן ההוא שוב מתעורר קצת מעין אותו דבר וענין ההוא. ונמצא שאותה 'רוח טבוח' יוצאת מחדש בכל שנה ושנה, ורק ע"י קבלת בני ישראל את התורה הם ניצולים ממנה, מעתה יובן מה ענין יש לנו להיזהר אף כהיום מהקזת דם, כי אין זה מטעם 'זכר' וסימן בעלמא, אלא כדי להחיותנו כהיום הזה בפועל ממש.

והרי 'מידה טובה מרובה', כי אם עניני הסכנה שהיו אז שבים ומתחדשים בכל שנה ושנה, ק"ו בן בנו של ק"ו שכל עניני מתן תורה - נתינת התורה, וקרבת בני ישראל אל ה' שבים להתרחש בפועל ממש בכל שנה ושנה אף בדור אחרון - בשנת ה'תשפ"ו...

עוד סימוכין לכך הביאו, דהנה ידוע שאין לקצוץ צפרני הידים והרגלים ביום אחד (מג"א ריש סי' רס, מ'מגיד מישרים' שאמר כן לבי"), ומכל מקום מביא ה'ליקוטי מהרי"ח' (ח"ג דף מה) בשם הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע (וכן הוא בחידושי הרי"ם), דבערב שבועות אין להקפיד בזה ומותר לקוצצם ביום אחד, וטעמו ונימוקו עמו, שהרי איתא בזה"ק (פר' אמור הובא בסוף תיקון ליל שבועות) שהטעם שאמרה תורה לספור ספירת העומר במשך שבעה שבועות, כי הם במקום

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

חג השבועות נצרך לקבל קדושה משבת, ואפשר לחוג אותו יום אחד בלבד.

מעשה מילתא דפשיטא שכשם שקודם נתינת התורה שהיתה בהר סיני אמרה תורה 'היו נכונים', כך גם עתה שומה עלינו להכין את עצמנו לקראת נתינת התורה שתהיה בחג השבועות הקרב ובא, כי כשם שנתנית התורה מתחדשת כך גם ציווי 'היו נכונים' מתחדש.

ובך כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבועות תרס"א) המנהג לעסוק בתורה בליל החג, דאיתא (אבות ב יב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', אמנם קשה מהא דכתיב (דברים לג ד) 'מורשה קהילת יעקב', ונשמע מפסוק זה שהתורה כן נחשבת כירושה, ונראה כי ב' הפסוקים סותרים זה את (ירושה או אינה ירושה).

אלא מבאר השפ"א, כי התורה נקראת 'עין חיים', וכמו שאילן מוציא פירות בכל שנה ושנה, כמו כן התורה הקדושה מתחדשת פירותיה בכל שנה, ולכן בעצרת נידונין על פירות האילן (ר"ה מז.), שנידונים על התחדשות התורה שנקראת עין חיים. ולכן נקרא יום הביכורים שהוא ענין ההתחדשות. ומוסיף לזה, כי כמו דאיתא במדרש (תנחומא יתרו יא) שכל הנביאים וחכמים שבכל הדורות כבר קיבלו חלקם בתורה במעמד הר סיני, אלא שדבריהם נתפרשו כל אחד בשעתו ובזמנו, כמו כן בכל חג שבועות זמן מתן תורתנו מקבלין בני ישראל חלק התורה המתחדשת על כל ימי השנה הבאה, ואח"כ (במשך השנה) מוציאים מן הכח אל הפועל כל אחד במקומו ובשעתו, וזה ההתחדשות תלוי בפי הכנת כל אחד. ובזה יתיישב על נכון, כי אמנם 'התקן

(פסיקתא זוטא ואתחנן) חייב אדם לראות את עצמו כאילו מקבל תורה מסיני, וביאור הדברים, כי נתינת התורה אינה רק מאורע שהיה בשעתו, אלא היא מתחדשת בכל שנה ושנה.

ובך אמר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה בשבועותיכם) וז"ל, הגה פסח זכר ליציאת מצרים היא זכרון למה שעבר, וכן סוכות 'למען ידעו דורותיכם' מה שבכר היה, אבל מתן תורה, הוא יום מתן תורה בעצמו, איננו זכר למה שהיה, כי היא בלה חדשה כשעה ראשונה, והיום מקבלה מנותן התורה ית"ש, עכ"ל."

ובזה פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קט. ד"ה משה) בלשון הכתוב (שמות יט יט) 'משה ידבר', שלא נאמר 'דיבר' בלשון עבר אלא 'ידבר' בלשון עתיד, ומבאר וז"ל, משה ידבר לשון עתיד, כי עתיד הוא משה רבינו לדבר בכל דור ודור עם כל אחד ואחד הבא לטהר ולקבל התורה עליו, כי אתפשטותא דמשה בכל דור ודור.

בדרך זה ביאר המב"ט (בית אלוקים שער היסודות פמ"ג) מעמא דמילתא שבפסח ובסוכות נמשך החג שבעת ימים ואילו שבועות אינו אלא יום אחד, כי חג הפסח וחג הסוכות אינם אלא לזכר יציאת מצרים וענני הכבוד, וממילא אין בהם קדושה עתה מצד עצמם, על כן נמשך החג ז' ימים שיהא נכלל בתוכם יום שבת ויתפשט ממנו קדושה לשאר הימים, אבל שבועות יש בו קדושה מצד עצמו, 'תורה שניתנה בעצרת ועדיין מורשה לנו', ובהיום הזה נתן לנו התורה, וממילא אין

ספירת שבעה נקיים מכל לכלוך וטומאה, ואחרי הספירה טובלים במקוה טהרה בליל שבועות כדי לקבל את התורה בטהרה ביום, ולטבילה זו צריך להסיר ולהוריד כל החציצות מעל גופו, ועל כן אם לא יקצוץ את צפרניו יהיו אלו חוצצים ומעכבים את הטבילה, לפיכך מותר מן הדין לקצוץ הצפרנים ביום אחד כדין טבילת מצוה.

מכאן נאמר, אם בשנת תשפ"ו מתירים לנו לקצוץ צפרני ידיים ורגליים ביום אחד, ואין אומרים שהיתר זה כבר אינו נוהג בזמן הזה, ע"כ שאף כהיום הזה עלינו להיטהר כאותה טהרה שנטהרו אבותינו בהיותם במדבר, ואף אנו נקבל את התורה ביום חג השבועות הזה בפועל ממש כמו שהם קיבלוה בהר סיני.

יז. ראייה גדולה לדבר הביאו צדיקי הדורות, שהנה כבר הקשה המג"א (תצד סק"א) היאך אומרים אנו בתפילה ובקידוש היום בו' סיון - חג השבועות - זמן מתן תורתנו, והלא קיי"ל להלכה כדברי רבי יוסי שניתנה תורה לישראל בז' סיון, אלא מכאן ש'זמן מתן תורתנו' אין הכוונה לזמן בו היה מתן תורתנו, כי אכן בו' סיון לא היה מתן תורה, אלא זמן מתן תורתנו הכוונה כי עתה הוא זמן נתינת התורה המתחדשת בכל שנה ושנה.

יח. ובזה יובן מה שכתב הרה"ק ה'אור המאיר' זי"ע (דרוש ספירת העומר ד"ה ואיתא בזהר) ועוד צדיקים, שבכל שנה יש בחינה חדשה של קבלת התורה, ואין לך שנה שקבלת התורה היא כבשנה שעברה, אלא תמיד מתחדשת באופן

וההתעוררות שזוכה להן באמצע השנה הם הם השפע הבא אליו מאותו אוצר שקיבל בעצרת.

כאו מדבר סיני - עבודת הימים שקודם מתן תורה

כתב 'רבינו בחיי' לבאר כמה שנאמר (שמות ג י) 'ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים', שלכאורה היה צריך לומר 'לך' ולא 'לכה', ומבאר וז"ל, ועל דרך הפשט, תוספת הה"א להורות על חמישה ימים שעתידיים שיחנו בהר סיני, זהו מראש חודש סיון עד יום שישי בו שאז קבלו התורה, ועל כן אמר (שם פסוק יב) 'וזה לך האות' - אות ה"א הנוספת שהוא חשבון חמישה, ואמר 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה' חמישה ימים ובשישי תקבלו את התורה, עכ"ל. ואין זה 'דברי אנדה' אלא כך הוא פשוטו של מקרא ללמד

עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך' שעל כל אחד להבין את עצמו לקבל חלק מהתורה המתחדשת לו בכל שנה, שאינה ירושה קבועה אלא היא מתחדשת בכל עת, ויום זה שורש התורה של כל השנה'.

בדברים האלה מובא בשם הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע (נאות הדשא, דברים מפי השמועה, שבועות אות ג), שהימים דומים לימי זריעה שכפי כמה שהאדם זורע בימים אלו כך יוכל לקצור לעתיד בימי הקצירה"ט.

ובספר 'דרך המלך' להרה"ק מפיאסצנא זי"ע (שבועות ליל ב תרפ"ט) הולך אף הוא בדרך זו, ומבאר, שכל אחד מישראל מקבל בחג השבועות נבואה סתומה, זה החלק שהוא עתיד להשיג בתורה במשך כל השנה, אמנם נעלמה וסתומה היא מן האדם, וההארות

חדש, והיינו טעמא, כי הכל תלוי לפי מדת ההכנה של בני ישראל, ואינה דומה הכנה של שנה זו לעבודתם בשנים עברו. עוד כתב (דרוש לשבועות) שעל האדם לערוך חשבון הנפש האם במצב שהוא עומד בו היה יכול לקבל את התורה מסיני, והאם הוא ראוי לקבל עתה את התורה בשנה זו בחג השבועות.

ובה מבאר את הכתוב (שמות יט יט) 'ויהי קול השופר הולך וחזק מאד' דנכתב בלשון הווה - הולך וחזק, ולא כתיב הלך... כי עדיין הוא מתחזק משנה לשנה, ואינו דומה קבלת התורה של שנה זו לאותה של שנה הקודמת, כי רבה מעלתה יותר ויותר (נמצא שלעומת מיעוט הדורות ההולך ומתמעט כך מתגדלת נתינת התורה משנה לשנה, ועיי' בית אהרן פרשת יתרו, ד"ה ויעל עשנו).

מִן הַבָּאֵר

דע, כי הבורא יתב"ש משפיע עלינו ביום הזה גם השפעות נפלאות בגשמיות, כך כתב הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע (לר"ה ד"ה והוכיח) 'יש ג' עיתים מזומנים לבקש על פרנסת ישראל, א. בפסח, יען כי בו העולם נידון על התבואה. ב. בעצרת, כי אז נידון על פירות האילן, ג. בראש השנה, שכל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון, עכ"ל. ובזה מבאר כמין חומר מקרא שכתוב (בראשית כא כה) 'והוכיח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך', שאברהם הוא הצדיק פונה כביכול אל מלך מלכי המלכים הנרמז בתיבת 'אבימלך', וטוען לפניו יתב"ש על אודות 'באר המים' אשר גזלו המקטרגים שלא יושפע שפע לישראל כפי צרכם, 'ויאמר אבימלך' משיב השי"ת, 'לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה' לעכב את הפרנסה, אולם 'וגם אתה לא הגדת לי' - בשעת אמירת ההגדה לא רמזת לי מזה כלל ולא בקשת על הפרנסה, 'וגם אנכי לא שמעתי' גם ב'שבועות' בעת קריאת התורה ב'עשרת הדברות' המתחילים באנכי, לא שמעתי בקשה על כך, 'בלתי היום' זה ר"ה שנקרא היום ורק אז התפללו על הפרנסה, ומזה בא חסרון הפרנסה. וזה לשון הרה"ק ה'דברי בינה' זי"ע, הכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם (פסחים סח.), דהנה 'בעינן' הוא לשון בקשה ותפילה, וצריך כל אדם בעצרת להתפלל להשי"ת ע"ז שיהיה לכם לכל צרכיכם - מה שצריך לכל איש ישראל, גם כל עניני צורך הגוף אז הוא הזמן להתפלל ע"ז להמשיך השפעה וכל טוב לעולם. עכ"ל.

יט. וכנגד זה דיבר הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע כשאמר לחסיד אחד בערב חג השבועות 'אל תהיה שוטה', וכשתמה הלה מאי קאמר, הסביר לו, שהרי אמרו (חגיגה ד.) 'אי זהו שוטה, המאבד כל מה שנותנים לו', והכא הרי ניתן לאדם שעת הכושר להתעלות ולהרבות הונו ורכושו הרוחני, ואם לא יתעשת לקלוט מן האור והשפע היורד באתערותא דלעילא ישאר בלא כלום ח"ו, נמצא שמאבד מתנה טובה שנותנים לו.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

על חובת 'העבודה' באותם חמישה ימים² שקודם חג הגבלה' עליהם נאמר מפורשות (שמות יט טו) 'היו נכונים השבועות³. ועל אחת כמה וכמה בהגיע 'שלושת ימי לשלושת ימים'².

כ. ומן העניין להביא מה שכתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' מקאזניץ זי"ע (שם ד"ה ביום) וז"ל, נראה לרמוז בדברי קדשו, כי באמת בכל שנה ושנה כל ימי עולם נתגלה הדבר שהוא שהיה בימים ההם, כגון בימי פסח שיצאו ממצרים גם בכל שנה יש נפשות מישראל שיוצאים ממצרים, וגם בחודש הזה כיון שקרבו לפני הר סיני נתגלה גם כן שיוכלו לקרב את עצמן להקב"ה ולקבל התורה ולקרב עצמן לפני הר סיני וכו', ולזה צריך כל אדם כשבא ראש חודש סיון עד חג השבועות לקרות באותו עסק התורה ולהמשיך לו זה הקדושה שנתגלה ביום הזה.

כא. וכך רמזו צדיקים במה שכתב רש"י בתחילת פר' במדבר 'מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה', כי הנה בספירת העומר 'מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי' (למנות 'ימים' ו'שבועות', ר"ה ה.), אמנם כל זה הוא עד ר"ח סיון, כי מאז ואילך הזמן יקר ובווער, ולגודל התשוקה לקבלת התורה הקריבה ובאה מונים כל שעה בפני עצמה, כי כל שעה עתה כימים רבים תחשב...

בהיות הרה"ק מסאטמאר זי"ע בארץ הקודש נכנס פעם לבקר בת"ת 'עץ חיים' ובחן את הילדים על לימודם, בעת הבחינה שאל את אחד התלמידים מהו פירוש המקרא האמור בפרשתן בעניין סדר מסע המחנות במדבר 'וּשְׁנַיִם יָסְעוּ' (ב טז), השיב הילד 'די יארען פארען' (- השנים נוסעות)... נענה לו הרה"ק ואמר, אכן לך מגיע 'פסק' (תוכחה) על שאינך יודע להשיב כהלכה, אך לדידי היה כדאי כל הנסיעה מארה"ב עד לכאן בשביל לשמוע 'מוסר' זה, שהשנים נוסעות והזמן חולף במהירות... (מובא באמרות טהורות). ולדידן ייאמר, בל ניתן לזמן כה גבוה ונעלה שיעבור כלעומת שבא כשאנו שקועים בתרדמת הזמן. ועל אחת כמה וכמה שלא לבזבז את הימים והשעות היקרים והקדושים הללו בדברי הבאי ו'במילי דשטותא'...

יש שפירשו במה שנאמר (איוב א ז) 'ויאמר ה' אל השטן מאין תבוא ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ והתהלך בה', שהקב"ה שאל את השטן מאין תבוא - מהיכן נובע כוחך הגדול להחטיא את הבריות, השיב השטן 'משוט בארץ והתהלך בה' - ממה שהאנשים משוטטים ברחובות ומתהלכים בהם, מזה באים הם לידי עבירה ועוון. ואם בכל השנה צריך להיזהר שלא להלך ריקם ולהסתובב בטל ברחובה של עיר, על אחת כמה וכמה בימים אלו.

סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע על אבי זקנו הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע שאירס את בנו עם אחד מחסידיו שהתגורר בצפת, והיות ולא היה בביתו אפילו פרוטה אחת לא קבלה הכלה שום מתנות ותכשיטים הניתנות בדרך כלל כמנהג גוברין יהודאין [באמת ממון רב היה מגיע אליו מאנשי שלומו בפולין, ובפרט שאביו הרה"ק רבי משה זי"ע היה חתנו של היהודי הק', וכן חותנו היה בנו של החוזה הק' מלובלין, אך כידוע, היה אותו צדיק מחלק את הכל לעניי ירושלים, להחיות נפשם העטופות ברעב, ונשאר ביתו ריקם מכל]. הדבר היצר מאד לאם הכלה, שהייתה מרבה להפציר בבעלה כל אימת ששם פעמיו להסתופף בצל רבו - מחותנו, שיבקש מעמו שישלח איזה מתנה כלשהי לשמח לב הכלה. אך אותו חסיד היה שוכח מכל הבלי עולם בכל עת בואו להסתופף בצל הרבי. משיצא החסיד מביתו, לעלות אל הרבי ולשהות בצילו בשלושת ימי הגבלה, שבה האם ואמרה לו שיזכור לבקש מאת הרבי שישלח מתנה טובה מבית גנזיו, והוסיפה באזהרה שאם לא יביא עמו איזה מתנה מהרבי תנעל הדלת בפניו...

והנה דרכו של הרה"ק היה להתפלל מעריב ולספור ספירת העומר האחרונה אצל ציונו הקדוש של שמעון הצדיק, לאחר מכן היה הולך אל הכותל המערבי ולקבר דוד המלך. לאחר שסיים הרבי את ספירת העומר נכנס לחדר מיוחד סמוך לציון הקדוש, או אז נכנס המחנות - החסיד בלב רועד לעשות את דבר בני ביתו, בידעו ומכירו שהם בבחינת 'אומר ועושה', התקרב אל דלת החדר ודפק עליה, בעודו מהרהר, אכן, הרבי מחלק את כל מעותיו לצורכי צדקה וחסד, מכל מקום מדוע אינו שולח לכה"פ תכשיט כלשהו, ואפילו סיכה קטנה. בעודו מהרהר כך פתח הרבי את הדלת, נענה ואמר אָה, לא האמנתי עליכם מחותן שליט"א, ימים כאלה גבוהים - שלושת ימי הגבלה, וסיכה קטנה בראש...

מיד בחזור המחנות לביתו אמר לבני הבית, יש לנו מחותן המשוטט בשמי השמים - אם תוסיפו לבקש מעמי שאדרוש מהרבי היודע מחשבות תכשיטים לכלה, או אז אני מצידו לא אחזור יותר הביתה.

ואף אנן נעני אבתריה, ימים כאלו גבוהים וסיכות קטנות בראשינו, כמה סיכות קטנות עם גדולות יש לנו להוציא מראשנו באלו הימים הקדושים.

כב. ואכן, מלפנים כזאת בישראל היה פשוט בעיני המון העם להניח כל העסקים בפרוס חג השבועות, ולשבת אז על התורה ועל העבודה. וכפי שמעידים זקני ירושלים, שלפני כשבעים שנה היו בעלי החנויות סוגרים חנותם

וכפי סדר המאורע, מדוע הקדים המאוחר, שאמר תחילה באו מדבר סיני ורק אח"כ סיפר שנסעו מרפידים. ב. מדוע חזר הכתוב לומר בפסוק השני 'ויבואו מדבר סיני', והרי כבר אמרו בפסוק ראשון 'ביום הזה באו מדבר סיני'.

ומבאר האור החיים, כי כוונת הכתוב להקדים עיקרי ההכנה לקבלת התורה, שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה, והתנאי הראשון הוא 'ויסעו מרפידים' - שנסעו מבחינת רפיון ידים [וכמו שדרשו חז"ל (סנהדרין קו.) מה שנאמר (שמות י"ה) 'ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים' - רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה], וזהו ויסעו מרפידים ש'הן עתה נסעו מבחינה זו והכינו עצמם לעבוד עבודת משה בנועם ה', והוא אומרו ויבואו מדבר סיני' - שע"ז הגיעו לקבל את התורה (ועיי"ש עוד בדבריו הק' מה שהאריך בעסק ההכנה).

ומבואר בדבריו כי העיקר הראשון הוא לעזוב את 'רפיון הידיים', והוסיפו על דבריו הק', שהנה לכאורה יש להקשות במה שאמרו חז"ל שעמלק בא

ודע, כי שערי סייעתא דשמיא נפתחים בימים אלו לכל הרוצה להתקרב אל הקודש, כך איתא מהנה"ק החיד"א זי"ע (לב דוד פל"א) בשם 'בעל המכתם' שבימי הספירה כשבני ישראל הכינו עצמם במדבר לקראת מתן תורה נמסרו להם סודות התורה ועניינים נפלאים הידועים רק ליחידי סגולה, ובזה פירש החיד"א מה שאומרים בהגש"פ 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', ולכאורה איזו תועלת היתה לנו בהר סיני מבלי לקבל את התורה"ק, אין זה אלא שבעת ההכנה השיגו דברים נשגבים, כי מעלת ההכנה לדבר מצוה רבה היא מאד, על כן יתעורר כל אדם לפני שבועות להיות נצב על הקושרים, ואין ספק כי יעמוד לו הדבר לסגולה יותר משאר ימים²¹.

וההר בוער באש - לעזוב את הרפיון ידים' והתדמיה

אמרה תורה (שמות י"ב א-ב) 'בחודש השלישי לצאת בני ישראל ממצרים ביום הזה באו מדבר סיני, ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר', והקשה ה'אור החיים' הק' זי"ע, א. לכאורה היה צריך לומר תחילה ויסעו מרפידים ורק אחר כך ויבואו מדבר סיני

בשלושת ימי ההגבלה, ויושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בהתמדה גדולה. וכן העידו גם על קהילות הקודש בפולין קודם המלחמה, שכבר משבועיים שקודם החג לא היה מקום פנוי בבתי המדרש, וכל הקהל עסקו אך ורק בתורה כהכנה לקראת היום הגדול.

מסופר שהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע נכנס פעם בשלושת ימי הגבלה אל היכל בית מדרשו בעיה"ק ירושלים, ונענה ואמר 'היכן הם היהודים פון דער היים (מערי פולין), שהיו בוערים ככבשן בשלושת ימי הגבלה...'
כג. סיפר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, מעשה ביהודי שלא קרא ולא שנה - שנקלע לבית המדרש בשלושת ימי הגבלה, בראותו את כל עם הקודש עוסקים בתורה בריתחא דאורייתא, חלש לבו והחל מבכה את מצבו, על שלא זכה לישיב בבי מדרשא ולעסוק בתורה עם יתר אחיו. אבער ער איז נישט געבליבן מיטן וויינען (הוא לא נשאר בכ"ו), אלא מיהר לגשת אל ארון ספרי הקודש, נטל גמרא לידיו והחל עוסק בה בהתמדה מופלאה, ומני אז למד ולמד... ולא עזב את לימודו עד שנעשה אחד מגדולי וגאוני אותו הדור, וכיום ספרו מונח באוצר הספרים בביתו. אמרו חסידים שלאביו המהרי" זי"ע מבעלזא היה מקום מיוחד בארון הספרים, ששם היה מניח את ספריהם של 'בעלי רוח הקודש'. וגם ספרו של אותו גאון היה מונח בין אלו הספרים. ללמדך שלכל איש יש עדיין פתח תקווה לשוב ולהתקרב אל התורה ונותן התורה, וללמדך על סגולת הימים הללו אשר נפתחים בהם שערי סייעתא דשמיא למשתוקק לזכות לכתר תורה, וכל הרוצה יבוא ויטול.

הרה"ק ה'מלאך' זי"ע (שהנהיג קבוצת עובדי ה' בארה"ב), היה יושב בכל שבוע עם חבורת אברכים עובדי ה', והיה מדריכם ומחזקם בכל עניני תורה ועבודה, והנה אף שלא החשיב אסיפה זו לביטול תורה - והרי היה יושב עמהם מדי שבוע בשבוע, מכל מקום בהגיע שלושת ימי הגבלה וחג השבועות, הודיע לאברכים שבשבוע זה לא תתקיים חבורה, כי עבודת ימים אלו להרבות בעסק התורה, וכל הלומד תורה בהתמדה בימים אלו מובטח לו שיצליח בלימודו בכל השנה.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

ד' יא) 'וזהר בוער באש עד לב השמים, וב'מוסף' של ראש השנה (בברכת שופרות) 'דברות קדשך מלהבות אש, בקולות וברקים עליהם נגלית'. ללמדנו כי זוהי הדרך הישרה לגשת אל ענין ההכנה לקבלת התורה, וכ"ש לקבלת התורה גופה - באש, בהתלהבות ובחיות מתוך קולות וברקים.

וכך נצטוינו במצוות עשה ולא תעשה - לזכור בכל יום ובכל עת 'מעמד הר סיני' מתוך האש, כמו שאמרה תורה (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך... והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוךך בחורב... וזהר בוער באש עד לב השמים'. וכתב הרמב"ן (שם), וז"ל. 'שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך - הקולות והלפידים את כבודו ואת גדלו, ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש', עב"ל¹. משמע מדבריו, שחלק מחיוב הזכירה היא לזכור את עצם הדבר שהקב"ה נתן לנו את תורתו בקולות² וברקים³ ובלפידים⁴ אש.

גם להלכה פסקו כן בטור (או"ח מו ו) וז"ל. 'ועוד יש ברכה אחרת על התורה - ברוך אתה ה'... אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ברוך אתה ה' נותן התורה. ויכוין בברכתו על מעמד הר סיני, איך בחר בנו מכל האומות העולם וקרבתו לפני הר סיני, והשמיענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדתו, שהיה משתעשע

על שריפו ידיהם מן התורה, שלכאורה צ"ב כיצד שייך לומר כן והרי עדיין לא ניתנה תורה לישראל, ומה 'טענה' יש עליהם שלא עסקו כראוי בתורה כשעדיין לא נצטוו עליה. אלא ביאורו, כי כבר הבאנו מה שכתב הר"ן (פסחים כח. מדה"ר) וז"ל, ובהגדה גם כן אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלוקים על ההר הזה אמרו לו ישראל, משה רבינו אימתי עבודה זו, אמר להם לסוף חמישים יום, והיו מונני כל אחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר. עכ"ל. והרי שכל אותם הימים מציאת מצרים הכינו בני ישראל את עצמן לקבלת התורה, אלא שאותה הכנה היה ברפיון ידיים, על כן יבוא עמלק, ללמד לדורות על 'אופן' ההכנה לקבלת התורה, שלא תהיה מתוך תרדמה ורפיון ידיים, אלא בשלהבת אש קודש.

וכך אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קיא: ד"ה מפני) לפרש במה שנאמר (שמות יט יח) 'מפני אשר ירד עליו ה' באש', שהוא על דרך מה שפירש אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בהא דכתיב (דברים ד כד) 'כי ה' אלוךך אש אוכלה הוא' שהכוונה לאש ההתלהבות שבני ישראל מרתיחין עצמן בעבודת הבורא⁵, ועל דרך זה פירש את הכתוב כאן, כי היה ירידת והתגלות השי"ת על ידי אש שלמטה וכו', כי כל שלימות האדם הוא האש והחימום שיש לו לתורה או לתפילה.

ואכן רבות מצינו את ענין ה'אש' בלשונות המקרא במתן תורה, כתיב (שמות יט יח) 'וזהר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש', עוד נאמר (דברים

כד. כיוצא בדבר אומרים בשם הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע לבאר במה שאמור ב'מעשה מרכבה' בנבואתו של יחזקאל (א כו) 'ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה', שכביכול למעלה על דמות הכסא נראה כפי 'מראה האדם' - כהנהגת האדם...

כה. וכן כתב הרמב"ם באגרת תימן וז"ל. 'זכמו כן זכרו מעמד הר סיני שציוונו הקב"ה לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו. וציוונו ללמדו לבנינו וכו', וראוי לכם, אחינו, שתגדלו [את] בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדרו, שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו.

כו. וכך איתא בחז"ל (שמות רבה כט ט) 'אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, כשנתן הקב"ה את התורה, ציפור לא צייץ עוף לא פרח שור לא געה, הים לא הזדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש, ויצא הקול - אנכי ה' אלוךך'.

עוד אמרו (זבחים קטז). כשנתן הקב"ה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי הגוים אחזתן רעדה בהיכליהן. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, מבול בא לעולם, אמר להם - חמדה טובה יש לו להקב"ה בבית גנזיו, שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, והוא מבקש ליתנה לבניו, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו ואמרו - ה' יברך את עמו בשלום'.

הבורא ותורתו, להיות כאבותינו שזעקו 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע' (ויקרא יב), רצוננו לראות מלכנו (ילקוט ש"ת רעו, ד"ה ואתם תהיו לו), שמרוב האש והתלהבות דקדושה לא חששו מלהכריז 'נשמע' - רק לאחר שנבדוק את הענין נחליט... אלא 'קפצו' וקבלו על עצמם 'נעשה' קודם 'נשמע'. וכבר מצינו שנשתבחו בני ישראל על שהקדימו לומר 'נעשה', וכדאיתא בגמ' (שבת פה.) 'אמר רבי אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב (תהלים קג ב) ברכו ה'

בה בכל יום, עכ"ל. ומשמע שמעיקרי זכירת מעמד הר סיני הוא לזכור את האש הגדולה שהייתה שם, עד שבכל יום ויום עלינו לכוון ולהרהר בדבר. וביאור הדברים, כי ראשונה לבל על האדם לעקור את ההתיישנות שבלבו, ולהלחיב עצמו בגשתו לעסק התורה והמצוות, לקיים כל דברי התורה באהבה ובשמחה, וכשכולו בוער כלפידים יגש לעבודת הבורא יי.

ומבאן נלמד עד כמה צריך להתעורר בימים אלו בהתלהבות מרובה, להתקרב באש בוערת אל

כז. והנה אמרו חז"ל (תנחומא תשא לא) 'הלוחות הראשונות על שנתנו בפומבי, לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו', וכאן (בלוחות שניות) אמר הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות שנאמר (מיכה ו ח) 'ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך'. ומקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תשא תרל"ט), אם כן ש'אין לך יפה מן הצניעות', מדוע לא נתן הבורא מיד את הלוחות הראשונות בצנעה. וביותר קשה, הרי הקב"ה שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות בוודאי ידע אל נכון שלוחות אלו ישתברו, מדוע לא הקדים מעיקרא לתת אותם בהיחבא. אלא מתרץ השפ"א, וז"ל. כי לולי ההתלהבות הקודם בפרסום לא היה אחר כך יכולת לילך בדרך צניעות. רק על ידי שכבר הקדימו בקולי קולות נתקיים אח"כ הצניעות. וזה לימוד לדורות - כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצום. ואם כי לא יהי' נשאר זאת ההתלהבות כדבר של קיימא. עכ"ז הוא העצה גם לימי הירידה אח"כ.

מין הבאר

הנה, כל ישראל ענו פה אחד נעשה ונשמע מתוך האש שיקדה בקרבם, הא למה הדבר דומה, לשכנים הרוצים לעשות איזה שינוי בבניית חדר המדרגות שבבנין מגוריהם (המשותף), יקראו לאסיפה את כלל השכנים, וידונו במתינות בכל פרטי העניין. לעומתם, בעת שלשונות אש שולטות בחדר המדרגות אין הזמן גרמא ל'אסיפות', ולא יכנסו בדין ודברים כיצד פרצה השריפה וכיצד לכבותה, אלא כל עוד נפשם באפם יחישו להציל מלהבה עד כמה שעדיין אפשר להציל. ועל דרך זה היו בני ישראל באותו זמן, שכאשר אמר להם משה דברי הקב"ה תיכף ומיד אמרו נעשה ונשמע, ולא שאלו ככל גויי הארצות - מה כתוב בה, כי לגודל התבערה שבערה בקרבם קפצו מיד והשיבו, וכן ממש יש לנו לנהוג בהגיע הימים הללו, עלינו לקפוץ אל תוך אש התורה, ללא כל שהיות, כי בטרם כל דבר נזעק 'נעשה' לשמוע ללמוד וללמד.

וכבר המשילו את הדבר למשקה הקאווע, שמתחילה מרתיחין את המים עד כדי רתיחה גמורה, ולאחר מכן מכינים המשקה, וממתינים קמעא עד שיפוג חומו במקצת ויהא ראוי לשתיית אדם, ולכאורה ייפלא, מדוע אינו מרתיחין מעיקרא רק עד כדי שיהא ראוי לשתות, אלא ביאורו, שבאם יעשו כן לא יהא טעם ה'קאווע' ערב לחיך כלל, כי האף אמנם שאין ביד אדם לשתות מים רותחים, מכל מקום צריכים המים מעיקרא לרתוח עד תום לבשל היטב את ה'קאווע' והסוכר, ואז כשתפוג חומם מעט יהא המשקה ערב לחיכו של אדם, והיינו שרק מים פושרים הבאים 'מכח' הרתיחה הם ערבים - ולא מים שמתחילה היו פושרים. כמו כן מוטל עלינו בקבלת התורה להתחיל עם 'ברען' ורתיחה בהתחדשות גדולה, ואז ממילא ימשיך את כל השנה הבעל"ט על מי מנוחות אף כאשר יחלפו ימי ההתחלה והברען. לעומת זאת אם יהיה עכשיו 'צדיק נסתר' סופו להיות 'שוסטער' (סנדלר)...., וכלומר, שאם שלא יתלהב עתה וירתח באש קודש אלא יהא כצדיק נסתר שאין רואים עליו כלום כלפי חוץ אזי סופו שלא יצא ממנו ולא כלום. כת. בדרך צחות אומרים שלכן שגור בפי הבריות כשהם פוגשים זה את זה לשאול איש את רעהו 'וואס טוהט'זיך, וואס הערט'זיך' (מה 'נעשה', ומה 'נשמע'), להזכיר את בני ישראל את קבלתם את התורה ב'נעשה ונשמע'...

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

קרבו עצמן לי שנאמר (שמות לב כו) 'ויאמר משה מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי, הן קרבו אותי ואני מקרבן, והיו לי הלויים. עב"ד המדרש. וביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"א ד"ה אא"ז) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שלכאורה יש להקשות מהי המעלה והעדיפות בשבט לוי יותר משאר השבטים, ואם תאמר משום שלא חטאו בעגל, והרי רובא דרובא מכלל ישראל לא חטאו, והראיה שכשבא להענישם לא נפלו ומתו מתוך בני אלא שלושת אלפי איש, וא"כ צ"ב מדוע נבחרו דייקא שבט לוי, אלא ביאורו, שלכן נבחרו בני לוי כי בשעה שהכריז משה 'מי לה' אלי' לא היה נקל להצטרף אליו, ורק 'בני לוי' היה להם חיוזק והצטרפו אליו, ולכן רק הם נבחרו להיות קרובים יותר אל ה'.

וביארנו בעומק דבריו, כי לאחר החטא הנורא היתה נפילת הרוח גדולה ביותר, כאשר הרהרו והתבוננו כיצד נפלו ישראל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, והיאוש פשה כנגע בתוך קהל ישראל במחשבה הנוראה מה יהיה מעתה, אכן בני לוי היה להם חיוזק - השליכו מעצמם כל מחשבות ייאוש שמקורם באותו שטן הוא יצר הרע, וזקפו ראשם לומר 'הנני ל', ועל כן נבחרו רק בני לוי להיות 'לגיונו של מלך' משרתי השי"ת, כי עיקר מעלת האדם הוא ההתחזקות והתקומה

מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא - עושי, והדר - לשמוע' כ"ט.

ביסוד זה מתרצים גם את קושיית התוס' על דברי חז"ל (שבת פח.) 'ותייצבו בתחתית ההר - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגינתו, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. והקשו בתוס' (ד"ה כפה) מדוע הוצרכו לכופ עליהם לקבל את התורה, והרי כבר הקדימו ואמרו כאחד 'נעשה ונשמע' מרצון. ותרצו בתוס' שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן. ולכאורה צריך ביאור, א"כ לא יעשו לא אש ולא יצטרכו לבוא לידי כפיית הר. אלא ביאורו, כי אי אפשר לתת תורה לישראל אם לא יבעירו קודם לכן את רתיחת הדם וה'ברען', וממילא הוכרחו להבעיר אש גדולה בפני עם ישראל (ואם יבהלו יכפו עליהם את ההר).

שאו את ראש - להרים את הראש ולא ליפול במלתעות הייאוש ח"ו

בפרשתן (ג מה), 'והיו לי הלויים אני ה'', ואיתא במדרש (במד"ר א יב) בזה"ל, 'ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל' (א מט), למה שהלויים שלי הן - והיו לי הלויים, שכל מי שהוא מקרב אותי אני מקרב, הם

כ"ט. הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע הקשה על הא דאיתא בגמ' (שבת פ"ט.) בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבוננו של עולם תורה היכן היא וכו', ולכאורה צריך ביאור, מה הייתה שאלת השטן, וכי לא ידע שניתנה התורה לישראל, הרי הקב"ה הרכין שכינתו על ההר ובקע כל ז' הרקיעים, וכל העולם ידעו מכך, ואף המלאכים עצמם (וגם השטן בכללם) נתנו מתנות למשה, ומהי השאלה תורה היכן היא, (וכן הקשו התוס' (ד"ה תורה) ותירצו 'שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה') אלא ביאורו, כי כך היא דרכו של השטן הוא היצר, שבא לקרר את האדם, ושואלו 'תורה היכן היא', איה התורה שקבלת בשנה שעברה, ולאידך, יאמרו לו אינך צריך להתעורר כל כך, שהרי בשנה הבאה יבוא עליך עוד שבועות, כי בכל שנה ושנה מתחדש חג השבועות, וממנו ניקח לעבוד את ה' מתוך חמימות יתירה בשלהבת אש קודש.

והיינו דאמרו חז"ל (בר"ר יז ה) על הפסוק (בראשית ב כא) 'ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם - תחילת מפלה שינה', והיינו שהקיריות (המרומוז בשינה) היא תחילת מפלתו של אדם ברוחניות.

ל. וכדאיתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (אבות) לבאר בהא דאיתא במשנה (אבות ב ה) 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך', שממשמעות הלשון משמע שביום מותך כבר תוכל להאמין בעצמך, ותמוה לומר כן, אלא מבאר בקדשו, כי 'ביום מותך' הכוונה ליום הנפילה - 'כשרואה שעומד בצדקו גם בעת השפלה אז יוכל להאמין בעצמו'. ולכאורה צ"ב, כי עדיין לא הונח לנו כל צרכנו, היאך יוכל להאמין בעצמו גם על פעמים אחרות... אלא צריך לומר בכוונת דברי קדשו, שנאמר כאן ציווי לאדם אל תאמין בעצמך אלא ביום מותך, כי בזמן ה'מיתה' והנפילה מחויב האדם להאמין בעצמו שבידו להתחדש ולהתחזק...

לפעמים ל'בני האדם' שרוצים ומשתוקקים לקבל את התורה, מתאווים להיטיב דרכיהם, ונראה להם שאינם זוים במאומה - ופעמים שהם גם נכשלים ונופלים ל"ע (דוגמת ההרים שהקב"ה דחה אותם מאחר שנכשלו ועבדו עליהם ע"ז), אמנם האמת, עליו לדעת שכל אלו הרצונות הביאו לבנות על אותם ההרים 'בית עולמים', והיינו שהרצונות יצאו לפועל לקנין עולם ועולמי עולמים. כך, אתה בן אדם, אל תמתין לראות מיד 'תוצאות' ליגיעותך, לרצונותך הטובים, אלא לעולם אל תתייאש, אלא תשוב לנסות שוב ושוב בתשוקת קודש, ותזכה שהקב"ה ישרה שכינתו עליך, ולקבלת התורה.

ומחובת הימים, ימי ההכנה לקבלת התורה, לעורר בקרבנו רגשי קודש בהשתוקקות ורצון להתקרב אל אבינו שבשמים, ולעשות רצונו בלבב שלם ל', ועי"ז

גם מהנפילה הקשה ביותר ל', שע"ז הוא מתרומם במדרגתו ביתר שאת ל', ואין הקב"ה הפיץ במי שמתייאש אף אם לא חטא כלל.

וזכור נזכור מה שהיה אומר הרה"ק מסאטמאר זי"ע (שבועות עמו' קכו) דאיתא במדרש (ב"ר צט א) ל' שהר תבור וכרמל רצו שהתורה תינתן עליהם, ובאו וביקשו על כך, אמנם, הקב"ה דחה אותם מאחר שעבדו עליהם 'עבודה זרה', ומכל מקום השתוקקותם לא הלכה לאבדון, אלא זכו לעתיד לבוא, כדאיתא במדרש (ילקוט ישעי' שצא) 'לעתיד לבוא יביא הקב"ה את הר תבור וכרמל לבנות עליהם את בית המקדש', ויזכו לכל זה בשכר 'ההשתוקקות והרצון' שהיתה להם בעת נתינת התורה.

והנה לכאורה נדמה שאותה השתוקקות העצומה שהיתה להרים לא הועילה כלום... וכיו"ב נדמה

לא. עניין זה נלמד גם מהאמור במגילת רות (פ"א), שהוא מעניינא דיומא דחג השבועות, שבתחילה יצאה נעמי משדי מואב ושתי כלותיה רות וערפה, ואמרה להן שובו לארצכם ולמולדתכם, 'ותשאנה קולן ותבכינה, ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמך', שוב הפצירה בהן נעמי שיחזרו, 'ותשאנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה', ומכאן ואילך לא מצינו ברות שתתן קולה בבכי, כי אכן אין טעם בבכי בלבד אלא בעשיה 'למעשה'... ורק ערפה שלא פסקה מלהתעסק בבכי סופה שחזרה לגילוליה ויצא ממנה גלית הרשע, לעומתה, רות שחדלה מלבכות ורק הלכה אחרי נעמי באשר תלך ממנה יצאה מלכות בית דוד. ללמדנו, שלא יתבוסס האדם בבכי על מצבו הרע, אלא יתחזק ויתחדש מעתה, ורק עי"ז יוכל להתעלות.

צא ולמד על מעלת ההתחזקות בעת קושי חושך ואפלה, וכמו שאמרו שכל מגילת רות עוסקת בשתי אלמנות ואלמן אחד, אשר לכל אחד מהם היתה סיבה מספקת להתייאש לגמרי ו'להוריד את האף'... וכמו שאמרה נעמי בעצמה 'קראן לי מרא' (רות א כ) ורות ובוועז, אמנם, לגבי נעמי כתיב 'ותקם' (א ו), וכן מצינו לשון זה גבי רות (ב טו) - שהתנערו מעפר והתחזקו, ורק עי"ז זכו שמהם יצא מלכות בית דוד וממנו משיח צדקנו... והדברים אמורים לגבי כל קושי ו'וחשך' הן במצב הרוחני והן במצב הגשמי.

לב. וכמו שהיה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות יתרו ד"ה ומשה) כי אמרה תורה (שמות כ יח) 'ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים', תיבת 'ערפל' נוטריקון 'אראפ-פאל' היינו נפילה ומעידה, והכוונה, שאף בעת הנפילה והירידה על האדם לדעת ולהבין אשר שם האלוקים, כי אדרבה 'שם' הוא האלוקים, על ידי שמתחזק להתחיל מחדש ולא נסוג ליבו לאחור.

לג. גם מצינו ב'שירת דבורה' שהיתה בהר תבור שנאמר בה (שופטים ה ג) 'אנכי לה' אנכי אשירה', וכתב רש"י וז"ל, אנכי אנכי כפול, שמעתי מדרש אגדה (ילקוט שמעוני ב מז) לא קפח הקב"ה שכר תבור וכרמל, שבאו למתן תורה לתת עליהם את התורה וחזרו בבושת הפנים, אמר להם הקב"ה סוף שאני פורע לכם כפלים, נאמר בסיני (שמות כ ב) 'אנכי ה' אלוקיך', ובתבור יאמר אנכי אנכי, נאמר בסיני 'אנכי ה' אלוקיך', ובכרמל יאמר (כפל לאמר) ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים (מלכים א' יח ט), בימי אליהו.

על פי זה פירשו בלשון הכתוב (ישעיה נא יב) 'אנכי אנכי הוא מנחמכם', שכפל הלשון 'אנכי אנכי' הנאמר ב'תבור' הוא נחמתנו, שכשם ששילם הקב"ה שכר להר תבור על רצונו שיתנו עליו את התורה, כן עתיד הקב"ה לשלם שכר טוב לכל איש ואיש אשר נשאו לבו לעבודתו ית', ואין לך שום 'רצון' ההולך לריק כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה.

לד. בנועם אמריו אמר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, ש'יום חתונתו זו מתן תורה', והלא נוהגים לשלוח סבלונות ומתנות לחתן ולכלה, וה'דרשה געשאנק' (- הדורון דרשה) שבני ישראל נותנים להקב"ה כביכול הוא הרצון

תשובתו בדברי הגמרא (שבת פח:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה חמדה גנוזה אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, אמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה, אמר להם 'תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה לא תרצח וכו' קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם... ומכאן למד המהר"ל (תפארת ישראל פכ"ה) שאין לאדם להצר על המלחמה שעליו לערוך כנגד הצר הצורך היצר הרע, דאדרבה רק משום כך זכו בני ישראל לקבלת התורה כי כל חפצו של הקב"ה היה לתת את התורה לקרוצי חומר 'בשר ודם' שיצרים בווער בקרבם, וככל עת הוא מושכם כלפי מטה, והם מתגברים על יצרם למען שמו באהבה לעלות ולהתקרב אל ה'.

יוכה שיפתחו בפניו שערי סיעתא דשמיא לה, ולהתקרב באמת אל הבורא ית"ש, וכדאיתא ברש"י (שמות יט) שמתחילה היה בדעתו של הקב"ה לתת את התורה על ידי משה, אלא ש'וישב משה את דברי העם - שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו, ועל כך נאמר (פסוק י) 'ויאמר ה' אל משה' - א"כ שמזיקין לדבר עמם לך אל העם וקדשתם. מכאן למדנו כוחו של רצון עד שאמר הבורא שבכיבוכל ב'שאנתם' רצוננו לראות את מלכנו הזקיקן והכריחו אותנו להתגלות ולתת להם את התורה בעצמו (אלא שהם לא עצרו כוח לשמוע מפי ה' רק ב' דיברות הראשונות).

זבזה מבאר המהר"ל מדוע מביאים את שני הלחם בחג השבועות כשהם אפויים 'חמיץ', שלא כשאר 'מנחות' הבאות 'מצה' דווקא (כדכתיב ויקרא ב יא) כי כל שאור לא תקריבו אשה לה). כי ה'חמיץ' מרמז ליצר הרע

והנה רבים מתאוננים לאמר, כיצד תבוא ותדרוש מעמי לקבל את התורה בשעה ש'לפתח חטאת רובין' ובקרבי שוכן אחר רע בתכלית שאינו נח ושקט עד אשר מביאני אל תאוות העולם השפל,

והחשק לעשות רצונו יתב"ש בלבב שלם, וכולם חייבים לתת מתנה זו, ואין אדם נפטר ממנה, שהרי גם עני ואביון מביא קרבן דלי דלות, כלומר שמנחתו חשובה לפני הקב"ה אף אם קרבנו אינו עולה סכום רב, כי לפניו יתב"ש עולה הרצון והצמאון שיהודי משתוקק לקדושה, ואין שום דבר בעולם שיוכל לעכב את האדם מלרצות להתקרב אל להשי"ת.

לה. איתא בגמ' (כתובות סג) שכלבא שבוע הדיר את בתו מהנאה מנכסיו מפני שנישאה לרבי עקיבא כשהיה 'עם הארץ', וכאשר שב רבי עקיבא עם כ"ד אלף תלמידיו הלך אליו כלבא שבוע בבקשה שיתיר לו נדרו, שאלו רבי עקיבא 'אדעתא דגברא רבה מי נדרת' - אילו היית יודע שאהיה אדם גדול היית נודר, ומאחר שהשיב בלאו התיר לו את הנדר. והקשו התוס' (ד"ה אדעתא) 'והלא אסור לפתוח בנולד' (נולד הוא חרטה מחמת דבר שנולד לאחר שנדר האדם, ובעת נדרו עדיין לא הייתה סיבה זו קיימת בעולם), ומתרצים בתוס', 'י"ל, דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול'.

עלינו להתבונן בדבר, וכי לא מצינו בדורנו מי שהלך ללמוד ולא נעשה אדם גדול... אלא, שהכל תלוי ברצונו של אדם, ההולך ללמוד מתוך רצון עז ותבערת קודש לעשות ככל אשר ביכולתו להתעלות ולעלות בתורה, אפילו אם הוא 'עם הארץ' בן ארבעים שנה שעדיין אינו מכיר בצורת אות, ברור ופשוט שיצמח לגברא רבה - שהרי הוא הלך ללמוד... ומה שישנם ההולכים לשיבה ואינם נעשים 'גברא רבה' אין זה אלא מפני שלא השקיעו את כל כח הרצון במטרה להיות אדם גדול, אלא רצונם בעוד כמה וכמה דברים...

לו. דיוק נפלא כתב ה'ענף יוסף' (שם, במסכת שבת) לדקדק במה שאמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה, ולמה לא אמר ענה וכיו"ב, כי ר"ל, חזור על דבריהם, תשובתך תהא בדבריהם עצמם, שהם טוענים מה לילוד אשה... ותשובתו, כי אכן דייקא ילוד אשה המתנסה בנסיונות קשים ומרים הוא הוא יכול להגיע לידי תורה.

ביתר שאת כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (פרשת נשא תר"ע), שהנה הקשה המהרש"א במה שהשיב להם משה 'כלום יצר הרע יש ביניכם', שהלא גם המלאכים עצמם ידעו שאין להם יצר הרע, ואעפ"כ ביקשו את התורה לעצמם, ומבאר המהרש"א, כי ודאי ידעו המלאכים שעצם מצוות התורה אינם שייכים אלא בבשר ודם, אלא שהמה רצו שתהיה התורה אצלם ויקיימו אותה על פי סודותיה הפנימיים והעמוקים שאין לנו שום חקר בהם. אך מעתה יקשה, אם כן מה ענה להם משה ובמה התרצו לדבריו. ומבאר ה'שם משמואל', כי כך אמר להם משה, התורה כ"כ גבוהה, עד שא"א להשיג אותה רק ע"י יצה"ר וההתגברות עליו...

אלא, כי 'ענין הכסא הוא דוגמא לאדם שהוא עיף ויגע ומבקש מנוח לכף רגליו ומתיישב על הכסא', והנה כשם שהכל רצים לשמוע עוף המדבר בלשון בני אדם, ואינם מתפעלים מבני אדם המדברים בלשונם, כי אין בזה שום חידוש להתפעל ממנו, כך על דרך זה אין להקב"ה נחת רוח ממעשה העליונים כיון שאין במעשיהם שום חידוש שהרי אין בהם יצר הרע, לעומת זאת עבודת הבריות בעולם הזה מעוררת נחת רוח יתירה לפניו ית', כיון שיצר סוכן בנו ואנו מתגברים עליו, ועפ"ז מבאר בזה"ל, ומחמת זה נקרא מעשינו ותורתנו כסא לפניו, כמו שיש לאדם נחת רוח מכסא לנוח עליו, כן יש לו נחת רוח ממעשינו, וזאת רמזו חז"ל שבקשו מלאכי השרת לדחפו, ואמר לו הקב"ה אחוז בכסא, ר"ל שתהיה מראה להם שמעשיהם אף אם יעשו כתיקון כל המצוות אין נחשבין לכסא ואין לו נחת רוח בכך, מחמת שאין יצה"ר בכס, מה שאין כן בנו אף שאנו למטה מקבל הקב"ה תענוג ממעשינו לח. עכ"ל ל"ט.

והוא 'שאור שבועיה' (ברכות זי.), וזוהו זה מרמזים כי כל חשיבות יום זה כ'קבלת התורה' שהייתה בו, הוא רק בזכות היצר ל"ז.

אמור מעתה, אין כל מקום לשאול מדוע לא זכיתי לישב הדעת ללמוד ולהתפלל במנוחה ובלא דאגות, כי טעות גדולה היא קושיא זו, ואע"פ שמוטל על האדם לבקש 'ואל תביאני לידי נסיון', מכל מקום אם הבורא מנסה אותנו בנסיון ישמח בזה ויתגבר, כי זה כל האדם, ורק בכך עושה נחת רוח להקב"ה, כי מלאכי מעלה שאין להם יצר הרע יש להקב"ה מספיק בשמים, אמנם לא בהם בחר ה' לתת תורתו, אלא לבשר ודם המתגבר על החומר המושך אותו מטה מטה. ובוזה גדולה מעלתו על מלאכים ושרפים שאין להם נסיונות כלל.

באופן נורא ביאר הרה"ק ה'תפארת עוזיאל' זי"ע במה שאמר הקב"ה למשה 'אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה' וכו', ולכאורה יש לתמוה וכי 'כסא הכבוד' הוא דבר גשמי ח"ו שניתן לאחוז בו...

לז. וכדברים הללו ממש כתב גם ה'כלי יקר' (פרשת אמור, בפרשת המועדות) ליישב מדוע לא נזכר בתורה על חג השבועות (שבפרשת אמור) כי הוא יום קבלת התורה בהר סיני. ומבאר כי אכן היטב היטב נרמז ענין 'קבלת התורה' שהרי נכתב שם בענין 'שתי הלחם' שמביאים ביום שבועות, והרי שתי הלחם נעשין מחיטה הרומזת על היצר, וז"ל, כי בלשון רז"ל (ברכות זי.) הוא נקרא שאור שבועיה... ואלמלא היצה"ר לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי בטענה זו נצח משה רבינו את המלאכים, כשאמרו לפני הקב"ה חמדה גנוזה יש לך כו' ואתה רוצה ליתנה לבשר ודם, והשיב להם משה כלום יש יצה"ר ביניכם כו' (שבת פח: פט.). והיינו שהיה צורך ליתן התורה אל התחתונים - כדי ליתן להם תבלין על היצה"ר הכרוך בהם, למלא חסרונם, לכך נאמר חמץ תאפינה.

לח. כע"ז פירש הרה"ק ה'אך פרי תבואה' מליסקא זי"ע (יתרו ד"ה נבול) שהיה זה להורות להם שבשר ודם יכול להתעלות יותר מן המלאכים, שכביכול האדם יכול לאחוז בכסא הכבוד מה שאין כן המלאכים, וכמו שנאמר (ישעיה ו ב) על המלאכים שיש להם שש כנפים, 'בשתיים יכסה פניו', והיינו בכדי שלא יסתכלו בהשכינה (רש"י), וכדאיתא (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) 'מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה' - מי שאוכל משל אחרים מתבייש להסתכל בפני הנותן, רק האדם שהוא בעל בחירה ונהנה מיגיע כפיו יכול לאחוז גם בכסא הכבוד. סיפר הרה"ג רבי מאיר שטערן מבני ברק, ששמע כ'מסיה לפי תומו' מאיש יהודי המשמש כ'צלם' (photographer), כי לפני כמה שנים הציעו לו עוד 'עבודה' לזמן קצוב בשעות שאינו מצלם, והיה מדובר בתשלום של 10,000 שקלים על כמה ימים בודדים, ומחמת שעבודה זו היתה להיפך מגדרי קדושה נמנע ולא קיבל את העבודה (לתומו החשיב את הדבר רק כ'חומר' בעלמא, ובכ"ז נמנע). כעבור כמה ימים איקלע הגר"ח קנייבסקי זצ"ל לשמחה שהנ"ל עבד שם, ומשנעמד למול הגר"ח לצלם אותו קרא לו הגר"ח, בתחילה היה בטוח שהגר"ח מתכוון למי שעומד לאחוריו, מימינו או משמאלו, אך לא, הגר"ח הצביע דייקא עליו, משניגש ציוה לו הגר"ח להתכופף, ולחש באזניו, אני מקנא בך... שאל האיש, מה הרב מקנא בי, ענה הגר"ח, הם לא יודעים, אני יודע... ולמד מזה, כי אם הגר"ח רואה ומחשיב את קבלתו הטובה, ק"ו שבשמים מחשיבים עד מאד את התגברותו להשמר בקדושה, ועוד התחזק, כי הגר"ח שהוא עשיר ממנו פי כמה וכמה ברוחניות מקנא בו, ולמד מזה כמה גדולה חשיבות ההתגברות הלזו כי הגר"ח אין לו נסיונות כגון דא, ובענין זה הוא עשיר גדול לעומת הגר"ח, כי לו יש נסיונות הללו, לערוך בעצמו מלחמה ולהתגבר ולהתקרב אל ה'.

לט. שמע נא ליסוד גדול וחזק, בדרך משל ומעשה לאיש שעבר ל"ע תאונת דרכים (עקסידענט) קשה ומרה, ונעשה בקרבו 'ריסוק אברים' ה"י, נכנס לביה"ח כשהוא מחוסר הכרה, כעבור כמה שבועות נהפכה העיר מרוב שמחה

על עצמם עול תורה בכל אופן ומצב - אף כשהם צריכים לכופף עצמם לכך, והיא היא עיקר קבלת התורה. באופן דומה ביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע שכשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן ובטל מהם יצר הרע, ובמצב כזה שוב אין חפץ להקב"ה בעבודתם, שהרי כבר יש לו בשמים ממעל רבי רבבות מלאכים שרפים ואופנים שאין בהם יצר הרע, ואינו נצרך גם לברואי מטה אם אין בהם יצר הרע, ע"כ כפה עליהם הר הוא היצר הנדמה ל'הר' (סוכה נב.), כלומר שהחזיר להם את היצר הרע כבראשונה², וזוה חזרה מעלתם כבראשונה, כי מעתה יהא להם במי ובמה להלחם³.

כתיב בפרשת 'קבלת התורה' (יט יז) 'ויתייצבו בתחתית ההר', ובגמרא (שבת פה.) דרש רבי אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגוגית... והק' התוס' (ר"ה כפה) שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ומרצון קיבלוהו, מדוע הוצרכו שוב לכפות עליהם (ועיי"ש מה שתירצו). וביאר מרן הבעש"ט הק' (כתר שם טוב מז) כי אין כל כך רבותא להכריזו 'נעשה ונשמע' בשעה שהם שרויים במצב הארה (אורות) זכים ומצוחצחים אחר מ"ט ימי הספירה שהכינו עצמם לקראת קבה"ת, ומכיוון שידע הקב"ה שלא לעולם יישארו במצב טוב ויבואו ימי החשיכה, על כן כפה הר כגוגית שיקבלו

למשמע בשורה טובה, הנה התעורר האיש וחזר להכרתו, וכידוע כדי שיחזור האיש לבריאותו השלימה ולבריות גופא עליו לערוך פיזיותרפיה, ואכן נקבע לו זמן, ביום הראשון לבוא המטפל (פיזיותרפיסט) ראה שצריך להרגיל את גופו שיוכל להזיז אבריו - ידיו ורגליו, על כן נתן לו כוס פלסטיק קלה (ח"פ דק כנייה) ופקד עליו להגביה הכוס, בחוסר כח הגביה האיש את הכוס במשהו מן המשהו, ולא הצליח יותר, וכך בכל שבוע ושבוע... עד שראה המטפל, כי אין כל תכלית בדבר... על כן בשבוע הבא הגיע בעוז ותעצמות, ופקד על האיש, היום עליך להגביה את הכוס לגובה חצי מטר, ובאם לאו לא תקבל את ארוחת הצהרים למיטתך... ניסה האיש ו... לא הצליח יותר מ2 ס"מ, עד שנמאס לו והתייאש מעצמו, אך המטפל בשלו, אם לא תגביה חצי מטר לא תקבל את המנה הראויה לך (ביודעו שממילא אין לחולה כח לקחת את האוכל בכוחות עצמו)...

בכה האיש לפניו ואמר, מה תרצה ממני, מדוע הינך יורד לחיי, הנה ראה נא כי מחוץ לבנין יש מנוף (קרע"ז) גבוה רם ונישא המגביה במחי יד בניינים שלימים, יש לי קשרים ואסדר לך במהרה שהוא יגביה עבורך את הכוס המסכנה הלזו... אמר לו המטפל, אויה, אינך מבין את תכלית כוונתי - בכדי להגביה כוס קלה כזו אין לי כל צורך למנוף, אלא, כל כוונתי היא אך ורק לטובתך ולהנאתך, שכוחותיך יחזרו אליך, שתרגיל את שרירי הגוף לשוב לתפקידם כמקדמת דנא...

אף לדידן, אתה בן אדם 'בא בטענה', מה רוצים ממני, ומה רוצים מחיי... אין לי כח לתורה ולתפילה, ולא ל'נסיונות' העוברים עלי, איני מרגיש בזה כל טעם, אין לי כח לכל זה... רבש"ע יש לך מספיק צדיקים וקדושים שהם עושים עבורך את ה'עבודה', קח נא אותה מהם ואותי תניח לנפשי, אומרים לו, וכי נצרך אנכי ל'עבודה' הרי אני דורש ומבקש את לבך, הכל לטובתך, כל הקשיים, כל הנסיונות אינם אלא לטובת עצמך, שתוסיף תת כח לנשמתך הכמהה וצמאה שתתקרב אל ה' ותתעדן מנועם זיו השכינה.

מ. בפרשתן (יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר', וברש"י, כל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח'. מתאמרא בשם הרה"ק מקאצק זי"ע 'כל מקום שאתה מוצא נגד' - שעומדים לנגדך מפריעים המונעים אותך מעבודת ה', הרי"ז סימן מובהק ש'פניך למזרח', כלומר שהנך הולך בדרך הישר והטוב.

וכך ביאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע על הכתוב (יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ובתרגום יונתן (מתורגם ללשון הקודש) 'עוד בהיותכם ממצרים העליתי אתכם על כנפי נשרים, ובאתם אל מקום הקודש והמקדש לערוך שם את קרבן הפסח, ומשם הקרבתי אתכם לקבל את התורה הקדושה'. ולכאורה יש לתמוה, אם כבר עמדו ברגליהם בירושלים על הר הבית מדוע החזירים הקב"ה מצרימה לקיים בהם שוב 'יציאת מצרים', ולא השאירים שם להיות יושבים בארץ זבת חלב ודבש על מי מנוחות - בקבלת התורה בארץ ישראל. אלא מכאן, כי לא כך היא דרכה של תורה, ואי אפשר ל'קבל את התורה' מתוך שובה ונחת, ורק על ידי יגיעה וטורח הדרך היו ראויים לקבל ולהשיג את התורה, לעלות מעלה מעלה בהר ה' ולקום במקום קדשו.

מא. כתב הגה"ק החזו"א זי"ע (אגרות ח"א ר"ט) 'הלא תכלית האדם הוא היצר, נטול יצר נטול נשמה'. מסופר על אחד שבא לפני הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ושיבח בפניו בחור חשוב וכן עליה, כשתוך כדי דברי השבח

גופניות כשאר בני אדם, וממילא אינו נצרך להתגבר על יצרו כל כך, ולכן אין בצדקותו חידוש יותר מעבודת המלאכים, ולכן נפסל מעבודת ביהמ"ק. וזאת כוונת הכתוב שנתן טעם לפסולם - 'כי אני ה' מקדשם', כלומר קדושתם באה להם במתנה ממעל - כי אין להם נסיונות נוראיים כל כך, ואינם זוכים אל הקדושה בזכות יגיעתם והתגברותם, כי אם הקב"ה בעצמו מקדשם, ונחסר להם 'מעלתו' ורוממותו של איש יהודי השרוי במיצר יצריו ותאוותיו, ומתגבר עליו.

וזוסיף לבאר, דמהאי טעמא נכתב בסיום פרשת 'בעלי מומין' - וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, והקושיא עולה מאליה - מדוע הוצרכו להודיע פרשה זו גם לבני ישראל, והרי אין דין זה נוגע כי אם לכהנים המשרתים בביהמ"ק, ולפי הנ"ל א"ש, שבא להזהיר את בני ישראל - שמרו על גופכם, לבל תהיו בעלי מומים, כי דייקא כשיש לאדם שתי עיניים בריאות החפצות לראות ובווער בהם תאוות להביט הנה והנה והוא מתגבר על הנסיון, כזה הוא מתקדש ומתעלה ומתקרב אל ה', יותר ממי שממילא אינו רואה טוב ואין לו נסיון גדול כל כך להביט כאוות נפש המתאוות.

כאיש אחד בלב אחד - האחדות כתנאי לקבלת התורה בתיב (שמות י"ב), 'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר', והביא רש"י מהמכילתא 'כאיש אחד בלב אחד'. וכמבואר בספה"ק שהאחדות ואהבת ישראל הם ההכנה ותנאי לקבלת התורה, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים' וסופה גמילות חסדים'.

חיוזק עצום יש ללמוד ממה שנאמר בפרשת אמור (ויקרא כא יז-כד) 'איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב וגו', אך אל הפרוכת לא יבוא ואל המזבח לא יגש כי מום בו, ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשם, וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, והקשה הגה"ק רבי שלמה קלונער זי"ע (חכמת התורה בפרשת אמור), והרי הקב"ה משתמש במאנין תבירין (כלים שבורים) ולפי"ז אדרבה ביותר היה לו להכשיר בעלי מומים לעבודת המקדש.

ומבאר ענין נורא, כי הנה הקב"ה רוצה בעבודת איש ישראל יותר מעבודת המלאכים, וכל כך למה, כי למלאכים אין יצר הרע ושאר נסיונות ותאוות עולם הזה, ורק לנו אשר יצר סוכן בנו, המפתה אותנו להדיחנו מעל ה' ועבודתו, ואנו עומדים כנגדו כנגורה, ובעזי תעצומות מתגברים עליו במסירות נפש, זאת היא חשיבותנו ועיקר מעלתנו לפני אבינו שבשמים. ומבאר עוד, כי באמת 'הכל בידי שמים' - אין האדם עושה מאומה, כי הכל משלו, אלא שבכל זאת אמרו 'חוי מיראת שמים' - זה כביכול אין להקב"ה, ועל זה הוא כביכול 'נצרך' שאנו ניתן לו, מעתה, מי שאין לו נסיונות הרי זה נחשב כמי שקיבל הכל ממעל, ובמה יעלה נח"ר למעלה, רק האדם הבריא שיצרו בווער בקרבו והוא עומד בקשרי המלחמה, וב'יראת שמים' עומד כנגורה, עבודה זאת היא דורון כלפי שמיא ומעלה נח"ר למעלה.

ובזה מתרין את הקו', מדוע בעל מום פסול מעבודת המקדש, כי מאחר שאינו שלם בגופו, ממילא אין היצר בווער בקרבו כבשאר בני אדם, ואין לו תאוות

הכריז - בחור זה אין לו יצר הרע כלל, ענהו ה'חזון איש', א"כ אינו אלא 'בעל מום'. והם תואמים לדברי הרש"ק שזה כל האדם, שיש בקרבו יצר והוא מתגבר עליו לעשות רצון קונו, ואם לאו הוא נפסל בפסולו של בעל מום. מב. פעם אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בקידוש היום של חג השבועות) טעם לשבח במנהג ישראל תורה לאכול מאכלי חלב בחג השבועות לסימן שיהא היהודי רך כחמאה, וכמו שאמרו חז"ל (תענית ב.) לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז (בית דלי עמו ז).

בדרך רמז פירשו בהא דכתיב ב'שירת הים' (שמות טו ח) 'וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו יַד נוזלים', שלכאורה 'נד' היינו חומה העומדת על תילה, ואילו 'נוזלים' הוא כמשמעו שהם נוזלים והולכים, ומה שייך לומר 'נד נוזלים', אלא רמז יש כאן על חובת האדם להיות כלפי עצמו כ'נד' - לשמור על כל מצוות התורה והגדרים והסייגים מבלי לזוז מהם כמלוא נימה, אך כלפי אחרים יהיה בבחי' נוזלים, כדבר רך ונמס...

מג. וביאר הגר"א מווילנא זי"ע, כי הרוצה לבדוק בטיבו של ספר הוא מעיין בתחילת הספר ובסופו, ומזה יבין באיזה ענין עוסק המחבר. כמו כן, בספר התורה הזה אפשר ללמוד כמה חשובה מדת גמילות חסדים ממה שפתחה תורה וסיימה בגמילות חסדים.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

ומטעם זה קוראים מגילת רות בחג הזה, כמו שאמרו (רות"ר ב יד) 'מגילה זו [רות], אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמדך כמה שבר טוב לגומלי חסדים'.

יודע שלא זו בלבד שאינו נחסר במה שנותן מדיליה ומסייע בעד אחיו, אלא אדרבה בזה הרי הוא עצמו מתחזק, וגם משפיע על עצמו שפע רב מכל העולמות ברוח ובגשם. וכך ביארו (בעין זה אמר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע, הובא בשש"ק, שבועות כד) בקרא דכתיב בנעמי בעת שניסתה לשלח את רות מעל פניה, כתיב בה (א יח) ותרא כי מתאמצת היא ותחדל לדבר אליה, ולכאורה תיבת 'היא' יתירה, ודיו לומר אלא 'ותרא כי מתאמצת'. אלא ביאורו, מתאמצת מלשון אמיץ כוח, שבאותה שעה ראתה נעמי כי מתאמצת היא, שהיא עצמה מתאמצת ומתחזקת בחסד שעשתה שנתנה לה להלך עמה לבוא תחת כנפי השכינה, על כן ותחדל לדבר אליה"ד.

וכך כתב המבי"ט (בית אלוקים שער היסודות פי"ב), הנה חמשת הדברות הראשונות שנכתבו ב'לוח' הימין משני הלוחות מדברים ממצוות שבין אדם למקום - אנכי, לא יהיה לך, שבת ושאר הדברות שעל האדם לקיימם בינו לקונו, ואילו חמשת הדברות האחרונות מדברים מ'בין אדם לחברו' כ'לא תרצח' ו'לא תגנוב'. והנה המתבונן יראה כי דברות של בין אדם למקום ארוכות המה, ואילו המצוות שבין אדם לחברו נאמרו בקוצר אמרים 'לא תגנוב', שתי תיבות ותו לא, ומאחר ששני הלוחות שווים בגודלם היו, נצטרך לומר כי האותיות של הדברות האחרונות גדולות היו בהרבה מדברות הראשונות, - ומעם הדבר כדי שיהא נראה וניכר לכל חייב הזהירות בדברות אלו - בין אדם לחברו, יותר ממה שנוהר בבין אדם למקום, כי עיקר העיקרים הוא 'בין אדם לחברו'. וכלשון הרא"ש בפירושו למס' פאה (א א) כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות מבמצוות שבין אדם לקונו.

מן הבאר

בפירוש אמרה תורה (דברים טז י"א) ועשית חג שבועות לה' אלוקיך מסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברכך ה' אלוקיך. ושמחת לפני ה' אלוקיך... והלוי אשר בשעריך והגר אשר בקרבך. והיינו שעיקר 'מצוות היום' של חג השבועות הוא 'נדבת ידך אשר תתן' לכל הנצרכים כפי הצטרכויותיהם. וכתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (עץ הדעת טוב פרשת ראה) שממה שנאמר תחילה 'מסת נדבת ידך אשר תתן' דהיינו שיתן מרכושו כפי יכלתו לעניים ואביונים, ורק אח"כ 'ושמחת לפני ה' אלוקיך' - מכאן למדנו שיסוד ועיקר גדול בחג הזה לדאוג תחילה לצרכי הזולת ורק אח"כ ישמח את עצמו ובני ביתו, כי מצות נתינת צדקה לזולת וענין קבלת התורה שבחג השבועות הן תרי רעין דלא מתפרשין, והא בהא תליא. ומבאר ה'רבינו בחיי' דלכן ציוותה תורה על כך יותר מבשאר מועדים, כי חג המצות שבעת ימים הוא, ואז הכל מבינים כי צרכי עמך מרובים, ויש לתת עבור 'קמחא דפסחא', וכיו"ב בחג הסוכות שמשך זמנו שמונת ימים אז 'איש לרעהו יעזורו'. וכאן באה התורה לזרז, שאף בחג השבועות שאינו אלא יום אחד מכל מקום וחג שבועות מסת נדבת ידך אשר תיתן כאשר יברכך ה' אלוקיך. וידועה הסגולה שכתב הרה"ק רבי חיים פלאגי לתת בערב שבועות צדקה כשיעור פעמיים ב"ן. ויתנם לת"ח עני ועניו, והוא תיקון... והוא סגולה לחשוכי בנים ומקרב הגאולה (מועד לכל חי, חודש סיון).

כשבנה גאב"ד פוניבז' זצ"ל את ישיבתו הרמה בעי"ת בני ברק יצ"ו הקים באותו זמן גם מוסדות לילדים מפליטי המלחמה שלא היה להם אב ואם ולא מצאו מנוח לכף רגלם... שם ניתן להם כל מחסורם באכילה שתיה לינה, מלבושים וכו' וכל צרכיהם ברוחניות ובגשמיות. באותם זמנים כשהגיע פעם למצב כספי קשה שאלוהו מדוע הקים מר שני מוסדות כאחד, וכי לא עדיף להקים את הישיבה ורק לאחמ"כ כשתעמוד הישיבה על מכוונה יהא מע"כ פנוי לפתוח עוד מוסד, ענה להם הרב, הנה אמרו חז"ל 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים', וכלומר, שכדי להצליח בקיום הישיבה עלינו לעסוק בד בבד עם גמילות חסדים, כי הא בלא הא לא קיימא. מד. פעם נסע הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע לשהות בצל קדשו של הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע בחג השבועות, משנכנס ובא לקבל שלום מהרה"ק מקאז'מיר אמר לו הרה"ק, הרי תלמידים וחסידים יש לכם

ואשא אתכם - רוממות בני ישראל ביום הזה

ביום הזה נתעלו ישראל עד למאד - אין הפה יכול לדבר ואין הלב יכול להשיג את גודלם ורוממותם של בני ישראל בהאי יומא. ונוראות מצינו בדברי הכלי יקר' בפסוק (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', וז"ל. הזכיר כאן שלש מדריגות זו למעלה מזו, מתחילה אמר 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', וזהו (במדבר יא יב) 'כאשר ישא האומן את היונק', ואז הקב"ה במדרגת האב' וישראל במדרגת הבן'. ואח"כ אמר 'ואביא אתכם אלי' משמע שתהיו שוים לי, ונהיה בשני אחים שוים במדרגתם, ואח"כ אמר 'ואתם תהיו לי ממלכת' כביכול, מלכים עלי, כמו שנאמר (שמואל ב' כג ג) 'צדיק מושל יראת אלוקים'.

מאביך מהו (שה"ש ג יא) 'בעטרה שעטרה לו אמו', אמר לו, משל למה הדבר דומה, למלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מחבבה ביותר, מתחילה קראה 'בתי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אחותי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אמו', כך הקב"ה מחבב את ישראל וקרא אותם 'בתי', לא זו מחבבן עד שקראם 'אחותי', לא זו מחבבן עד שקראם 'אמי'.

עפ"ז מבאר הכלי יקר' מה שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, עלי כביכול (שהיו כביכול מלכים על הקב"ה), אני גוזר גזירה והצדיק מבטלה, וזכו למעלה זו מצד היותם בני ישראל.

ובכל שנה ושנה הקב"ה חוזר ומרומם ומנשא את בני ישראל למעלה ראש, וכך איתא מהרה"ק ה'חתם

סופר' זי"ע ('דרשות' שבועות תקס"ב, דף רפ"ט). דהנה איתא בגמרא (פסחים סח:): 'מר בריה דרבינא היה יושב בתענית בכל ימות השנה חוץ מבחג השבועות'. ושם תאמר,

זוה מבואר על דרך 'מדרש חזית' שהובא ברמב"ן פרשת חיי שרה (בראשית נד א) שאל רבי שמעון בן יוחאי את רבי אלעזר בר יוסי, אפשר ששמעת

בראדאמסק ומה לכם כי באתם אלי, נענה ה'תפארת שלמה' ואמר, באתי הנה לזכות לקבלת התורה בצל הקודש אצל הרבי, אמר לו הרה"ק מצינו שאמרה תורה (שמות יט ד) 'וירד משה מן ההר אל העם' וברש"י הביא מן המכילתא 'מן ההר אל העם - מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם', ולכאורה צריך ביאור, וכי 'עסקי ממון' היו לו למשה רבינו, ומהו שלא היה משה פונה לעסקיו. אלא, שעסקיו היינו עסקי רוחניות, והיינו כי הוא עצמו היה אמור לעלות בהר סיני לראש ההר, ולקבל את התורה מאת הבורא יתברך בכבודו ובעצמו לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף, ובזמן שכזה וודאי היה ברצונו לערוך הכנה דרבה לקראת יום קדוש זה, ואעפ"כ - לא היה משה פונה לעסקיו, אלא לאחר שהיה בשמים ושמע מפי הגבורה שעליו להכין את העם לקראת מתן תורה בקולות וברקים, מיד פנה מן ההר אל העם - להכניסם כראוי לקראת מתן תורה, ולא הביט כלל על הכנת עצמו לקראת המעמד הנשגב והאדיר של קבלת התורה. כיוצא בזה צריך כל מנהיג בישראל וכל יהודי לנהוג - לדאוג לזולתו, לחזקם לעודדם ולהכניסם לקראת נתינת התורה. כשמוע ה'תפארת שלמה' דברים אלו מפורשים, פנה וחזר לעירו, להדריך את קהל עדת צאן מרעיתו.

מעשה היה בחבר מרעים מחסידי הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שרצו לשהות בצל רבם בחג השבועות, ויצאו למסעם מבעוד מועד - כמה ימים קודם חג השבועות, אך על אם הדרך נשברה העגלה, אחר החיפוש מצאו עגלה חדשה, אלא שזו החדשה היתה קטנה מהישנה, והיה בה מקום רק למחצית מהנוסעים, והוכרחו מחציתם להישאר באותו מקום נידח עד כלות החג.

בין הבחורים שהוקצה עבורם מקום על העגלה החדשה היה הרה"ח ר' אלימלך רומפלער זצ"ל שהיה אז עלם צעיר, אך משראה כי כמה מחבריו נאלצים לחוג את חג השבועות במקום נידח, אמר לנפשו וכי אסע מכאן ואומר 'שלום עלי נפשי' בשעה שחבריי וידידי יישארו במקום זר לחוג את היו"ט - לא כך היא דרכה של תורה, ולא כך היא דרכה של חסידות.

והנה, ידוע כי הרה"ק מהר"א זי"ע היה מתייחס מאד לאורחים שבאו לשהות בצל קורתו להתחמם לאורו, אך כאן, משהגיעו הקבוצה הראשונה לא זכו מעמו לשום קרבה והתייחסות, רק לאחר החג משבאו הקבוצה השניה ששהו בחג באותו מקום נידח - ואחר החג מצאו עגלה שתביאם למחוז חפצם, קיבלם הרה"ק בסבר פנים יפות, ואף אמר להם 'מיילעך ווייסט ווי א חסיד דארף זיך צו פירן' (אלימלך ידע היאך על חסיד לנהוג), שיש ליהודי לוותר אפילו על ההתעלות בצל רבו בחג השבועות, בכדי להיות לעזר לאחיו.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

של עצרת הוא יותר הרבה ממעלת הנבואה... וכל יחיד ויחיד מבני ישראל נעשה משה איש האלוקים כביכול, והיינו שביום הזה מתעלה כל בר ישראל להיות יותר ממעלת הנביאים [וכבר כתב הר"ן] (בדרשותיו סוף דרוש י"א) שבעת מתן תורה השיגו כל בני ישראל מדרגת 'נבואה'.

עוד מצינו להחשיבם כמלאכים ביום זה. בדברי הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (פר' משפטים ד"ה לא תבשל גדי), וז"ל. 'זוהי הטעם שהתירו לנו בחג השבועות לאכול (בשר) אחר גבינה בלא המתנת שיעור, מחמת שאז הוא שעת מתן תורה הקדושה, ואנו מראים עצמנו שאנו דוגמת המלאכים בשעת מתן תורה, ע"י התורה' ^ג. ומבאר טעמא שלכן נתן אברהם אבינו ע"ה למלאכי השרת בשר וחלב דווקא, כי אצל מלאכים ברוב קדושתם לא שייך בהם איסור זה. וכיוצא בזה אף אנו בדרגת מלאכים בחג השבועות, ויש לנו הרשות להקל באיסור זה כמלאכי השרת (ועיי' בהערה) ^מ.

יום שניתנה תורה לישראל - גילו ברעדה

כתב השל"ה הק' (אות יח) חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר ^מ כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה. וכבר אמרו חז"ל (פסחים סח:) הבל מודים בעצרת דבעינן

והיאך היה מתענה אף בשבתות ושאר יו"ט (האסורים בתענית), תשובתך בדברי ה'בית יוסף' (או"ח רפ"ח בשם הרשב"א, וכן במהרי"ל המובא במג"א סי' תרד) שתענית זו תענית חלום הייתה, לכן היה מתענה אף בשבתות ויו"ט כי התענית תועיל להמתיק את החלום הרע דווקא אם מתענה בו ביום. מעתה צריך ביאור, מאי שנא יו"ט של שבועות משאר שבתות ויו"ט, מדוע אין צורך להתענות בו על החלום.

ומבאר החת"ס עפ"י מה שביאר ה'תורת חיים' שמסגולת 'ברכת כהנים' לבטל חלומות רעים, והטעם, כי חלום אחד משישים בנבואה הוא (ברכות נו:), וברכת כהנים הרי היא בנבואה ממש (כי אז משרה הקב"ה את שכנתו על ידם של הכהנים הנושאים את כפיהם), נמצא שהיוון החלום שהוא רק א' משישים בנבואה מתבטל בשישים בנבואת ברכת כהנים. ואכן, מטעם זה קבעו לומר בשעת ברכת כהנים את התפילה (שברוב תפוצות ישראל נוהגים לאומרו בשלוש הגלים) 'ריבונו של עולם אני שלך וחלומותי שלך וכו'.

עפ"י אתי שפיר מדוע לא התענה מר בריה דרבינא בשבועות, כי עצם היום של שבועות מבטל בשישים את נבואת החלום (שאינה אלא אחד משישים בנבואה). כי יו"ט

מה. על פי זה מבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (אמרי אמת ליקוטים פסחים סח:) את דברי הגמרא (פסחים שם) כתוב אחד אומר (דברים טז ח) 'עצרת לה' אלוקיך' וכתוב אחד אומר (במדבר כט לה) 'עצרת תהיה לכם' הא כיצד חלקהו - 'חציו לה' וחציו לכם', ולכאורה צ"ב, איך אפשר לקרוצי חומר להבדיל ולחלק את היום למחצית חלק שווה בשווה. אלא, כי כמו שאמר הכתוב (שמות כד ו) 'ויקח משה חצי הדם' וברש"י 'מי חילקו, מלאך בא וחילקו', כי אין ביד בשר ודם לשער במדויק כדי מחציתו, לכן הביא הקב"ה מלאך שיחלקו. וכיוצא בזה, בחג הזה כל אחד מישראל במדרגת מלאך, ושפיר אמרו 'חלקהו חציו לה' וחציו לכם' כי ביד ה'מלאך' לחלק ולהבדיל מחצה למחצה - ב' חלקים שווים (עיי"ש, דבכל יו"ט הוא כך, אבל מקור הענין של חציו לה' נאמר בחג השבועות).

תלמידי הגאון הגדול רא"מ שך זצ"ל שמעו מפיו מאמר זה באופן אחר, כי הגרא"מ פגש פעם לאחר חג השבועות את הגאון החסיד רבי מנחם זעמבע זצ"ל (לפני המלחמה) ושאלו איזה 'תורה' אמר הרבי, ענהו ר"מ, שהרבי דיבר אודות דברי רש"י הנ"ל, ושאל, כיצד נצטוונו לערוך בחג הזה 'חציו לה' וחציו לכם', והרי אי אפשר לאדם לדעת 'חציו' בדיוק... ותירץ, שאכן, בכדי לקיים כראוי חציו לכם על האדם להיות כ'מלאך', ענה לעומתו הגרא"מ, בדרך אחרת יש לומר, כי אכן לאחר קיום חציו לה' נעשים מלאך ושפיר יש בידם לקיים את החציו לכם ג"כ. מו. רבים נתחבטו בהבנת דבריו, שוודאי לדידן אין שום הוראת היתר על פיהם להקל כמלא הנמא באיסור זה. יש מרבותינו שביארו בדבריו, על פי הנהגה עילאית בה נהגו קדמונים להמתין שתים עשרה שעות או 'מעת לעת' (ראה חולין קה. שכן העיד מר עוקבא על אביו), ובחג השבועות יוכלו להקל מקבלה זו ולאכול חלב אחר שש שעות מאכילת הבשר.

מז. וזה לשון הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ז) היום טוב שבועות הוא החביב מכל הימים טובים, וכתב, כי אף שפסח הוא תחילת גדלות בני ישראל וכן סוכות הוא בחי' הבאה לביתו, אך מכל מקום שבועות עדיף כי בו ניתנה תורה, ומרמז בפסוק (שה"ש א ד) הביאני המלך חדריו - זה סוכות, אך עם כל זאת נגילה ונשמחה בך - בכ"ב אתוון דאורייתא, 'שהוא יקר מהכל וכולל הכל'.

(פ"ד ה"ח) ר' משרשיא בשם ר' אחא, בכל הקרבנות כתיב חטאת ובעצרת לא כתיב חטאת, אמר להם הקב"ה לישראל מכיון שקבלתם עול התורה עליכם מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם, עכ"ל. [וכבר מצינו שמחה יתירה על מחילת עוונות, וכמו שאמרו בגמ' (תענית ל:) לא היו ימים טובים לישראל מיום הכיפורים וכו' משום דאית ביה סליחה ומחילה].

לאידך גיסא מצינו ל'רוקח' (במדבר כה כו) המדייק לשונות הפסוקים בפר' המועדות שבחומש הפקודים (בפר' פנחס), כי בענין חג הפסח כתיב באותה פרשה (פסוק יז) 'ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג', וכעין זה נאמר לגבי סוכות 'ובחמשה עשר יום לחדש השביעי וכו' והגותם חג לה" (כט יב), אכן בענין חג השבועות לא נזכר לשון 'חג' אלא כתיב (כה כו) 'וביום

נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, עכ"ל מ"ח. והיינו כי ביום הזה בחר ה' בעמו ישראל מכל העמים להיות לו לעם סגולה, והעלה אותם גבוה מעל גבוה יותר מכל בריה שבעולם, ואיך לא יגיל לב בשר ודם בזה גופא שהקב"ה אדון העולם בחר בבשר ודם כמוהו להיות קרוב אליו כל כך.

וכבר ביאר רבינו הרמב"ן (שמות כד יא) מה שנאמר לאחר מתן תורה 'ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו בזה"ל, ומעם וישתו, שעשו שמחה ויום טוב, כי בן חובה לשמוח בקבלת התורה וכו', ואף כאן ביום חתונת התורה בן עשו, עכ"ל ל"ט.

מעם נוסף נפלא לריבוי השמחה כתב רבינו ה'רוקח'² (סי' רצה) וז"ל, על בן צריבין ישראל לשמות שמוחל הקב"ה עונותיהם, דאמרינן בירושלמי דראש השנה בסופו

מח. נפלאות העידו על הגר"א זי"ע א (בתוספות מעשה רב סקנ"ו) 'ומאד שמח רבינו ז"ל ותגדל לו השמחה יותר מכל גל, ועלז לבו בשמחת מתן תורה, והאריך בשולחנו במאכל ובמשתה ובשבחים'.

וכן כתב הגה"ק רבי יעקב עמדין זי"ע (בסידורו בענייני חג השבועות) וז"ל, מצות שמחת יו"ט הקדוש הזה גדולה מאוד ורבה היא על כל שמחת הימים הקדושים. עכ"ל. וכזאת כתב גם בספר 'יסוד ושורש העבודה' (שער הצאן פ"י) מה מאוד ראוי לאדם בחג הקדוש הזה זמן מתן תורתנו וכו' לשמוח בלבו יותר מכל החגים.

ומן העניין להביא מה שביאר ה'לבוש' (סי' תצד ס"א) הטעם שאומרים 'הלל' בשבועות - שאומרים שירה על נתינת התורה, והיינו שעלינו להודות ולשבח ולהלל את הבורא ית"ש על שנתן לנו אותה חמדה גנוזה.

מ"ט. פעם ניגש אחד אל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ושאלו אותו כיצד נהגו בהיכלי הישיבות לרקוד בחג השבועות, והלוא נפסק להלכה (או"ח סי' שלט ס"ג) שאסור לרקוד בשבת ויו"ט, השיב לו, כמו שהנך רוצה שירקדו בשמחת החתונה שלך כך גם הקב"ה רוצה שירקדו ביום 'החתונה' שלו, וכמו שאמרו 'ביום חתונתנו זה מתן תורה...' (שלמי מועד). עוד מובא כעין זה (הליכות שלמה עמ' שצ) שביאר טעם היתר הריקודין, כי מתן תורה הוא כשמחת נישואין, וכבר כתבו הפוסקים שמרקדין בשמחת נישואין בשבת ויו"ט (עיי"ש).

מן הבאר

שמא תאמר מה אני 'מחותן' עם אותה 'חתונה' גדולה של מתן תורה... אך שמע נא למה שמובא ב'בית אהרן' (בסוף המאמרים לשבועות) כי הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע הזכיר לפני אביו הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מה דאיתא במדרש (פסיקתא רבתי כא) על הפסוק (שמות יט כא) 'וירד ה' על הר סיני - איני יודע אם הגבוה הנמיק את עצמו או אם הנמוך הגביה את עצמו, כיון שנאמר וירד ה' על הר סיני מכאן שהגבוה הנמיק את עצמו, מיד נענה ה'בית אהרן' ואמר 'החייתי בני, כי מה תקנה היתה לנו ואיך היינו נותנים עצה לנפשנו אם היינו צריכים להגביה עצמנו להשי"ת, אבל עכשיו שהשי"ת מנמיק את עצמו אלינו יש לנו תקנה', והסמיק לזה מה דאיתא בגמ' (יבמות סג) 'נחית דרגא ונסיב איתתא', וכך כביכול הקב"ה הנמיק את עצמו וקיים 'נחית דרגא' ונסיב את כנסת ישראל. ומסיים שם בזה"ל, ודיבר הרבה שלא ליכנס בחשבונות [שלא יחשוב אם הוא שייך לזה אם לאו] וצריכים לשמוח בסגולת הימים ובקבלת התורה, וליקח חיות מכל דבר הן בתפילה והן באמירת אקדמות, עכ"ל.

נ. וכתב שם עוד ה'רוקח', כי לא מצינו 'שלמי ציבור' אלא בעצרת, להורות על ריבוי השמחה הגדולה בחג השבועות.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

אבינו אב הרחמן - נחיצות ענין התפילה להצלחה בתורה ובפרט ביום הזה

הנה פשוט שאחרי שזה היום הוא יום הדין לרוחניות, הרי הזמן גרמא לבבות ולהתפלל לפני ה' שאכן נזכה לקבל את התורה, ושנוכח להצלחה בתורה ויראה מהורה²², ובוה יעלה ביד כל אחד לפעול בו ישועות גדולות ברוחניות²³, לזכות לקבל את התורה באמת ובלבב שלם²⁴ לו ולזרעו אחריו, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות על ישראל שלום.

ובך כתב ה'פלא יועין' (ערך עצרת) ומה טוב דבר בעתו, לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה²⁵ שיזכה הוא ובניו לבתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, ואין הדבר אומר אלא דרשני, מדוע באמת לא כתיב 'הג'. ומבאר ה'רוקח' בזה²⁶, אבל בשבועות אע"פ שכתב בו שמחה אינו אומר אלא זמן מתן תורתנו, שבו הן על פירות האילן והתורה נקראת עין חיים, עכ"ל (מן הנראה שכוונתו שגם התורה נקראת 'עין' והיא בכלל האילן שדנים את פירותיו). וביאור דבריו, כי הגם שמצד אחד הוא יום שמחה שבו ניתנה תורה לישראל, אך מאידך גיסא יש לדעת כי הוא 'יום הדין' על התורה, ועל כן עלינו לקיים בעצמנו 'וגילו ברעה'²⁷, שמחה גדולה היום לנו, אך לדעת את גודל האחריות שיש ביום זה, ולא לאברו בידיים חלילה בכזבו זמן וכדומה²⁸.

נא. וכבר נודע מה שאמר הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע כי האימה ופחד מ'יום הדין' שבשבועות הוא גדול לאין ערוך מאימת הדין של ראש השנה, כי בר"ה דנים על ענייני גשמיות ופרנסה, וכלשון קדשו 'א קוליטש ארויף א קוליטש אראפ' (-לחם יותר או לחם פחות), אבל בשבועות, הרי הדין הוא על ענייני רוחניות, עד כמה יזכה לשפע רוחני לכל השנה...

נב. במתק לשונו אמר הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח דישיבת 'קול תורה', כי אכן מותר לשבת ליד השולחן בשבועות ולאכול עוגת גבינה, אבל אסור 'לשבת' בעוגת הגבינה ו'לאכול' את חג השבועות... ודי לחכימא... נג. וז"ל הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ג ד"ה וכו'), כתיב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה'... לכל אשר יקראהו באמת' ואין אמת אלא תורה (ע"ז ד:), שכל תפלה הבאה מתוך דברי תורה מתקבלת, כמו שאמרו בגמ' (ברכות לא.) לעמוד לתפלה מתוך דברי תורה. ומכש"כ בזה היום שהוא כולו תורה הוא עת רצון לעבודה שבלב זה תפלה, לכן הרמז במגילת רות בלידת דוד המלך ע"ה שורש התפלה. עכ"ל.

נד. הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל אמר, שאף שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) כי אחר החורבן ננעלו שערי תפילה, אך ישנה תפילה אחת שנענית בכל עת ובכל מצב, והוא 'בדוק ומנוסה', והיא התפילה לסייעתא דשמיא ברוחניות (מכתב מאליהו ח"ד עמו 77).

ומפורשים הדברים בספר חסידים (קלא), אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.

וכבר פירש רש"י (תהלים פא יא) מה שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' - ובפירושו אמרו בגמרא (ברכות נ.) שפסוק זה אמור לגבי דברי תורה. וז"ל רש"י, הרחב פיך - לשאול ממני כל תאות לבך, ואמלאהו - ככל אשר תשאל אמלא. רמז נאה אמרו במה שאמרו חז"ל (מכילתא שמות כ) שהקב"ה נגלה לבני ישראל בהר סיני כ'זקן מלא רחמים', שהרי זה כדוגמת כלי מלא אשר בכל נענוע קל יישפך המשקה אשר בתוכו, כך הקב"ה מלא רחמים, שברצונו לתת לנו את התורה בלי גבול בהשפעות עד בלי די, אין לנו אלא 'לנענע' כביכול את כסא הכבוד בתפילותינו, ומיד יישפכו עלינו שפע רחמים וכל טוב.

נה. ידוע על הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע, שבחג השבועות היה מתחיל להתפלל בשעה מקודמת בבוקר, ובמשך שעות רבות האריך בתפילה עד השעות המאוחרות של אחה"צ. ואם צדיקי קמאי האריכו בתפילה ביום חג השבועות מה נעני אגן אבתרייהו.

כיוצא בזה מפורסם על הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שבבית מדרשו ארכה תפילת 'אהבה רבה' שעות רבות, וברשפי אש והתלהבות קודש שפכו לבם לפני בורא כל עולמים שיצליחו בתורה ויראת שמים. הרי לך הוראה מפורשת ממעשיהם של צדיקים שאי אפשר להצליח בתורה ובעבודה כי אם בכח התפילות שמתפללים ביום זה, ויקבל ה' ברחמים וברצון את תפלתנו.

בה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא רבות בשפ"א) לבאר טעמה של קריאת מגילת רות בחג השבועות, כי בסופה מדובר מלידת דוד המלך נעים זמירות ישראל שריווהו להקב"ה בשירות ותשבחות (ברכות ז:), ועליו נאמר (תהלים קט ה) 'ואני תפילה', להורות, שאי אפשר לתורה בלא תפילה ואי אפשר לתפילה בלא תורה י"ת.

להון ית צלותא דייצלון בבית כנשתהון, פירוש, תלמודם את התפילות שיש להם להתפלל בבית המדרש. ואע"פ שלא נזכר בפסוק כי אם מלימוד ההלכות - 'את החוקים ואת התורות', מכל מקום 'תרגום' התיבות הוא שיש להתפלל בכדי להצליח בתורה, לשפוך לבו לפני ה' על ההצלחה בתורה י"ת ומצוות.

ובך תרגם ב'תרגום יונתן' על דברי יתרו שאמר למשה רבינו (שמות יח, כ) 'והזהרתה אתהם את החקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה - ותהודע

תיקון ליל שבועות - גדולת וקדושת הלילה כתבו הפוסקים (עי' מ"ב תצד סק"א) בשם האר"י הק' (שער הכוונות) 'כל מי שלא ישן בלילה כלל

מסופר על אחד מתלמידי הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, שנשא אשה בעיר הסמוכה לראפשיץ, ובחג השבועות שהה בצלו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ויהי כאשר חזר אל רבו נשאל על ידו היכן שהה ביום טוב, וכשהשיב שהיה בראפשיץ בירר אצלו החת"ס מה ראה ושמע שם, התחיל התלמיד לתאר איך היה נראה בית המדרש בעת ברכת 'אהבה רבה', שכל המתפללים שפכו לב כמים בתחינות ובקשות שיפתח ה' לבם בתורתו, מששמע החת"ס את דבריו הפליג מאד בשבחם.

וז"ל הרה"ק ממונקאטש זי"ע בספרו 'שער יששכר' (מאמר חג הביכורים אות צג) נוהגים הצדיקים החסידים להאריך בברכת אהבה רבה ביומא דשבועות החג הקדוש הזה.

וכך העידו על הגה"ק החזו"א זי"ע (הגר"ר יהודה טרגר, הובא ב'מעשה איש' ח"ה עמ' קט"ו) עמדנו מאחורי כסאו בתפילת שחרית של יו"ט דשבועות, וראינו שכאשר הגיע לברכת 'אהבה רבה' כל גופו הזדעזע והתמוגג מבכי כמו ילד קטן, עכ"ל.

נו. וכך שגור בפי העולם, בבואנו לשמחת נישואין כיצד נדע מי הוא 'מחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה - בבגדי שבת ויו"ט, אמנם כשנראה אחד מהמשתתפים הפורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע נדע כי האי גברא הוא מחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שבין בני ישראל עם התורה ונותן התורה - מי שעומד ומעתיר תחינה, ומפיל דמעה 'והערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק...' ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

נז. יש האומרים, שלכן חל יומא דהילולא של דוד המלך בחג השבועות, כי הוא חיבר את ספר התהלים, ואמרו (מגילה יח.) כיון שבא דוד באתה תפילה, להורות שכדי לזכות לקבלת התורה צריך לשפוך הרבה תפילות ובקשות. וראה ב'כף החיים' (תצד לד) שהפליג מאד בסגולת אמירת ולימוד ספר תהלים בחג השבועות, וז"ל. והיום הקדוש יומא דהילולא דיליה, עוד יעלה לרצון ביותר אמירת תהילותיו. וכן כתב ב'בן איש חי' (שנה א במדבר ד) שנוהגים לומר כל ספר תהלים בחג השבועות.

נח. כשנפטר מלפני הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ה'חסידים הלומדים שבאו אליו מפולין' נענה ואמר, בפולין אוהבים ללמוד גם אנו אוהבים ללמוד, אבל אנו מפרשים 'שמעתתא בעא צילותא' (לשון הש"ס במגילה כח:), פירוש שכדי לזכות לכתרה של תורה צריך להרבות בתפילה... והתפילה צריכה לתורה (ברכת אהרן עמוד קח).

הבט וראה עד כמה צריך להפציר ולהתפלל על פתיחת מעייני האדם בתורה, מנוסח התפילה שקבעו אנשי כנסת הגדולה, שהרי לא מצינו בשום תפילה שיקבעו לשונות של בקשה ותחנונים כמו ברכת 'אהבה רבה' (אהבת עולם), שפותחים ומבקשים שישמע ה' בקול תפילותינו 'בעבור שמך הגדול', וכן מזכירים זכות אבות 'בעבור אבותינו שבטחו בך', וכל זאת כדי שנזכה לברכת 'כן תחנונו ותלמדנו', ואז ממשיכים לעורר מדת הרחמים וכופלים להזכיר את היותו אב ואומרים 'אבינו אב הרחמן', ובאים בזה לעורר 'רחמי האב על בניו', ולא עוד אלא שהבורא יתב"ש 'מרחם' עלינו תמיד, לכן גם עתה אנו מתחננים 'רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה', וכיוצא בלשונות אלו לא מצינו בשום מקום ובשום תפילה, אין זה אלא שעיקר העיקרים הוא הבנת התורה, ובלעדיה אין לנו חיים וקיום, ולכן, בוכים ומתחננים כ"כ על כך. נט. אמנם, מיד אחר תפילתו, יפנה לעסוק בתורה, כי א"א לבכות ולשפוך שיח ב'אהבה רבה' שיפתח ה' עיניו בתורה וכשבא 'למעשה' הילד איננו... וכבר המשיל זאת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לעני שביקש והתחנן בדמעות

ועיקרם ויעסוק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק. וראה כמה חשוב הוא הלימוד בלילה זה שהרי כמעט שלא מצינו לשון כעין דא 'מובטח לו שישלים שנתו'. והוסיף עוד האר"י הק' ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה היא תלויה בענין זה.

ומקור הדברים הוא ממה דאיתא בזה"ק (בהקדמה, ח"א ת.) ס"א, וז"ל, והוה רבי שמעון וכלהו חברייא מרננין ברינה דאורייתא, ומחדשן מלין דאורייתא כל חד וחד מנייהו, והוה חדי רבי שמעון וכל שאר חברייא, אמר לון רבי שמעון, בני, זכאה חולקבון, בנין דלמחר לא תעול כלה לחופה אלא בהדיכון, בנין דכולהו

שליש לפני עשיר מופלג שיפרנסו, אמר לו העשיר אינני מחזיק תחת ידי מעות, עלה אלי בשעה פלונית בבית העסק שלי ואמלא ידך במטבעות, הלה לא הופיע באותה שעה, למחרת שב לבקשו בדמעות שלישי, אמר לו העשיר כבר הוריתיך אתמול לבוא לבית עסקי, מדוע לא באת, נו, בוא היום... וכך הוה כמה ימים - העשיר נותן לו זמן והלה אינו מגיע כלל, וכי יוסיף עוד העשיר לשים לבו לבקשותיו... (הובא בפנינים יקרים).

הרה"ק מראפשיץ ראה אברך שעמד בתפילתו ביום חג השבועות ושפך לבו כמים בתפילת 'והאר עינינו בתורתך' משך זמן ארוך מאד, ושב להתחנן כבן המתחטא אצל אביו שוב ושוב, בגמר התפילה ניגש אליו הרה"ק מראפשיץ ו'גמרא' גדולה בידו, וכה אמר לו, הייתי בשמים וראיתי שתפילתך נשאה פירות ונתקבלה באהבה ורצון, הא לך גמרא ותתחיל בלימודך...

ס. נפלאות מצינו בדברי רבינו ה'אבן עזרא' המבאר מה שנאמר (שמות יט יא) 'והיו נכונים ליום השלישי - אולי לא יישן אדם בהם בלילה, שישמעו קול ה' בבוקר כדרך כהן גדול ביום הכפורים'. ואם כי דבריו נאמרו לגבי ליל נתינת התורה שהיה בהר סיני, ובוודאי אין ציווי מדאורייתא להיות ער בכל ליל שבועות... אך סמך גדול יש מכאן למנהג ישראל קדושים להיות נייעורים בליל שבועות, ולא עוד, אלא שלמדנו מכאן, כי הדרך לזכות לשמוע קול ה' בבוקר היא על ידי העבודה בליל שבועות, וגם למדנו על הדמיון לכהן גדול ביוה"כ.

סא. הנה נסדר לומר דברי ה'זוה"ק האלו בתיקון ליל שבועות אחר גמר ה'תיקון' קודם אמירת תרי"ג מצוות, ומדרכו של עולם לאמרו בסוף הלילה לקראת בוקר, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

מין הבאר

וזה לשון ה'פלא יועץ' (ערך עצרת), וקריאת התורה בליל עצרת בסדר המתקן מרבנו האר"י ז"ל היא נפלאות ועושה רושם למעלה, קשוטין אל השכינה. אשרי ילוד אשה שזכה לכך, אשר מלך העולם איום ונורא, מלך גדול אשר לגדולתו אין חקר, המשילו במעשי ידיו, ורוכב שמים בעזרו, וישראל עושה חיל ומוסיף כח בפמליא של מעלה, על זאת יגל יעקב ישמח ישראל בעושו יעלזו חסידים בכבוד ויהיו רק עסוקים בסדר הלמוד כל הלילה, אל דמי להם, בשפה ברורה ביראה ואהבה ושמחה רבה יותר ויותר ממוצא שלל רב, בתת לב מה נעשה בשמים ממעל על ידינו, ומה הימים האלו ומה הגיע אלינו.

ובכן עושה אלה הנה שכרו אתו, בני סמיכי וחיי אריכי ומזוני רויחי, כמו שכתוב בזה"ק הקדוש, ולפי גודל השכר, שממנו נדע שעושה נחת רוח גדול למעלה, לו בכח יגבר איש להעביר שנה מעיניו ולהיות ער כל הלילה, ובלבד שלא יהא יושב ובטל או מדבר דברים בטלים או אסורים וכו', אבל עבדי ה' העומדים בבית ה', בלילה הזה לה' צריכים להיות עוסקים בתורה כל הלילה בלי הפסק, ולפום צערא אגרא. עכ"ל.

כה אמר הרה"ק רבי שלום בער מליובאוויטש זי"ע בליל שבועות (תורת שלום ספר השיחות, עמוד 3), שיש תחת ידו כתי"ק מזקינו הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע שכתב בהאי לישנא 'אני מבטיח למי שיהיה נייעור בליל שבועות כל הלילה [ויעסוק בתורה ביגיעה] יזכה לכתר תורה', והיה מסיים הרש"ב, שה'צמח צדק' היה פוסק ומורה הוראה, וכשם שפסקו בבית דין של מטה כך פוסקים גם בבית דין של מעלה, לכן צריך להיות ער בליל שבועות ולהתייגע בתורה, והוסיף עוד, שזקנו דייק בלשונו ואמר 'שיהיה נייעור בליל שבועות', כי העיקר הוא 'מ'זאל ניט שלאפען', פירוש, שלא יתן לזמן הגדול לחלוף מבלי לנצל הזמן בעסק התורה.

עצרת תהיה לכם אלא תחיה לכם. ומבואר שם, שאכן מזה הלילה תוצאות חיים לכל השנה^{סג}.

ובראייתא בזה"ק (ח"ג צח.) 'ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא, ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין', (ובתרגום-) ולכן לא היו חסידים הראשונים נמים בשינתם בלילה זה, והיו עוסקים בתורה, באומרם הבה נבוא לירש את התורה שהיא ירושה קדושה לנו ולבנינו בזה ובבא^{סד}. ויזהר האדם למלאות ולנצל כראוי את הלילה הקדוש.

שמוא יאמר אדם, מה אני ומה חיי - וכי תעלה על דעתך שאני הקטן והשפל יש בידי להכין 'קישושי בלה' לשיכונה הקדושה... ישמע נא לדברי ספר 'סדר היום' (סדר חג השבועות) שהביא את דברי הזוהר הללו, והוסיף נזירות וז"ל, אשריו ואשרי חלקו הזוכה לכל הכבוד הזה, אשר יוצרו בביכול מתפאר ומתקשט בו,

דמתקנין תקונהא בהאי ליליא וחדאן בה, כלהון יהון רשימין וכתובין בספרא דדכרניא, וקב"ה מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה וכו'. ובתרגום ללה"ק, והיו ר"ש וכל החבריא עוסקים בתורה כל אותו הלילה, וכל אחד ואחד מהם היה מחדש בדברי תורה, והיה ר"ש וכל החבריא שמחים, אמר להם ר"ש, בני, אשרי חלקכם כי לא תכנס הכלה - השיכונה, לחופה למחר אלא עמכם, משום שכל אלו המתקנים את תיקוני הכלה בלילה הזה, ושמחים בה, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרון, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות ועטרות מעולם העליון. ובהמשך הענין (ט.) דבל מאן דאשתתף בהרה בהאי ליליא יהא נמיר עילא ותתא כל ההיא שתא, ויפיק שתא בשלם - כל מי שהשתתף עמה בזה הלילה, יהא שמור למעלה ולמטה כל אותה השנה וישלים שנתו בשלום^{סז}.

ובספ"ק הביאו מהירושלמי (ירושלמי זה אינו לפנינו) שאמר רבי חייא למחר אכתוב בפיתקא, אל תקרי

סב. הנה לא מצינו בזמנים אחרים הבטחה נפלאה כזו, על כן, בעת עסקך בתורה בלילה הגדול הזה, התבונן נא באלו ההבטחות, ובבואך לידי 'נסיון' להפסיק ממשנתך ע"י עצמך או ע"י אחרים (וד"ל) זכור שאין זה 'עסק' כדאי להפסיק מהלימוד בהאי ליליא.

סג. וכך דרש הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרע"ב) מה שנאמר (שה"ש ה ב) 'אני ישנה ולבי ער', 'ישנה' בגימטריא שס"ה, כנגד שס"ה ימות החמה שהאדם ישן בהם, אך 'וליבי ער' הוא כנגד חג השבועות, שהוא לב השנה (ובאותו לילה נייעורים כל הלילה).

סד. הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל ראה פעם יהודי מתנמנם בתפילת שחרית בחג השבועות (לרוב עייפות מלימודו בכל הלילה), משהקיץ, שאלו ר' חיים, וכי ראית מימך חתן המנמנם בעמדו תחת חופתו, כי אכן יום חתונתו זה מתן תורה.

בספר הליכות שלמה (פ"ב הערה 13) מובא שאחד שאל את הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שהוא מכיר את טבעו וכח גופו, ויודע בעצמו שאם ינדד שינה מעיניו כל הלילה ויהגה בתורה תהא תפילתו בשחרית נים ולא נים תיר ולא תיר, ונפשו בשאלתו מאי עדיף טפי, השיב לו הגרשז"א בדעת תורתו, אף שלהלכה וודאי עדיפא שחרית שהיא הלכה על פני המנהג שלא לישן בלילה, אך על 'נפשות' בניך יש לך להיזהר ולהישמר... (וכלומר, שח"ו ילמדו ממך להקל במנהגי קודש שבניי זהירים בו).

ידוע דבר המעשה, שהגאון רבי חיים לייב אויערבאך (אביו של הגרש"ז) היה נוהג לעלות ביום החג למעונו של הגה"צ רבי משה יוסף הופמן זצ"ל דיין דפאפא שהיה דר בסוף בעיה"ק ירושלים ת"ו, לברכו בברכת החג. בשנה אחת ראה הגר"ל שפני הדיין מאירים ושמחים עד מאוד, שאלו הגר"ל לשמחה מה זו עושה. נענה לו הרב מפאפא שלא היה בדעתו לספר לו, אך מאחר ששאלו מעצמו יגלה לו רז חזות לילה. בשנות בחרותי למדתי בישיבתו הרמה של הכתב סופר זי"ע, והיה שגור בפי הבחורים משמיה דהחתם סופר זי"ע שמי שילמד כל הלילה בלא היסח הדעת כלל - מתוך רציפות המחשבה, יזכה לגילוי אליהו. והנה רבים ניסו שם לעשות כן ולא עלתה בידם, ואף אני עצמי ניסיתי שנים רבות ללמוד כל הלילה בלא היסח הדעת, אך עדיין לא זכיתי לכך.

בהאי שתא למדתי כל הלילה ברציפות המחשבה, והנה זה עידן ועידנים אשר מתקשה אנכי בהבנת איזה קטע בזה"ק, בלילה זה בא לפני זקן אחד וביאר לי את הדברים באר היטב, אחר שגמר הזקן לבאר, סגרת עיני להתבונן

הכלה - שכינתא קדישא לחופה [ואף שהדברים נאמרו בשרפי עליון כדוגמת הבית יוסף וחבריו, אך אפס קצהו שייך בכל אחד ואחד, וכדברי החת"ס הנזכרים שאפילו אילני סרק הם כגדול שבגדולים].

כתב הגה"ק ה'מגלה עמוקות' זי"ע (בהנהותיו למחברת הקודש סוף דף קי) דהנה, ב'שער הכוונות' (שער הו"ק ט.) מביא בשם האריז"ל זי"ע שהניעור לילה אחת ועוסק בתורה כל אותה הלילה יהיה נפטר מכרת אחד. ואם בשאר ימות השנה מועיל להיות נייעור לכפר על ברת אחד, הרי הלימוד כליל שבועות מועיל לכפר על כמה וכמה כריתות (עיי"ש ביאור הדבר).

בקבלת יום זה - מתן תורה בעת קריאת עשרת הדברות בכל דור

איתא במדרש (פסיקתא פי"ב הובא בילקו"ש יתרו רמו רעא) 'אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה, שנאמר (שמות י"א) 'ביום הזה באו מדבר סיני'.

ומצינו ל'שבט מוסר' (פל"ד אות י"ט) שכתב וז"ל. גם כשקורא הפרשה בתורה, ידמה בעיניו כאילו התיבה (הבימה) שעומד בה הוא הר סיני וכאילו אותו שעה מתקבלת (התורה) מהר סיני (עיין זוהר ויקהל הו.) וכאילו הקב"ה ופמליא שלו עומדים שם כשם שהיה בשעת מתן תורה, וכאילו משה רבינו ע"ה האומרה וכל הקהל העומדים סביב לסיני לשמוע מפיו תורה (ועיין בשל"ה מסכת שבועות פרק דרך חיים תוכחת מוסר רנט).

וילמד ק"ו, כי אם נפסק בשו"ע (סימן קמא סעיף א) שצריך הקורא בתורה בכל ימות השנה לקרוא מעומד, והטעם מבואר בלבוש (שם) כי משה רבינו ובני ישראל היו עומדים בשעת קבלת התורה, ומכאן שיש צד השוה בין הקריאה בספר תורה לדורות למעמד הר סיני, קל וחומר בעת קריאת התורה בשבועות, שהקריאה מעוררת את הזמן שעתה הוא מקבל את התורה בנתינתה מסיני^{ס"ה}.

ואל יקל בעיני האדם הדבר הזה, כי (אף ש)האדם הוא שפל ואפל בבחינה אחת, אבל בבחינה אחרת גדול כחו עד מאד, ובידו להעמיד כל העולמות כולם, מה שאין מלאך משרת יכול לעשות בן, והוא הנותן בה וחיל כביכול לבורא עולם כדכתיב (דברים לג כו) 'רוכב שמים בעזרך'... וצריך כל אדם עם היותו קטן מהקטנים והדיוט שבהדיוטות להחשיב עצמו ולהתגדל ולהתנשא על הענין הזה - לומר אולי על ידי יבא איזה ענין ודבר להפיק רצון הש"י, ואל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניו... עכ"ל.

ידוע מה שהעתיק השל"ה הק' (מסכת שבועות פרק נר מצוה אות ח) מכתי"ק הגה"ק רבי שלמה אלקבץ זי"ע אשר מתאר סדר לימוד החבריא כליל שבועות, וז"ל, ובעת שהתחלנו ללמוד המשנה ולמדנו שתי מסכתות זיכנו בוראנו ונשמע את קול המדבר וכו', שמעו ידידי המהדרים מן המהדרים ידידי אהובי, שלום לכם, אשריכם ואשרי יולדתכם, אשריכם בעולם הזה אשריכם בעולם הבא, אשר שמתם על נפשכם לעטרני בלילה הזה, אשר זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות ועתה החזרתם עטרה ליושנה. התחזקו ידידי, התאמצו אהובי, שמחו ועלצו, ודעו כי אתם מבני עליה וזכותם להיות מהיכלא דמלכא, וקול תורתכם והבל פיכם עלה לפני הקב"ה ובקע כמה אוירים וכמה רקיעים עד שעלה, ומלאכים שתקו, ושרפים דממו, והחיות עמדו, וכל צבא מעלה והקב"ה שומעים את קולכם... עם כל זה נתעליתם ואשריכם ואשרי יולדתכם ידידי אשר נדדתם שינה מעיניכם, ועל ידיכם נתעליתי הלילה הזה, לכן חזקו ואמצו ועלצו בני ידידי המהדרים, ואל תפסיקו הלימוד, כי חוש של חסד משוך עליכם, ותורתכם עריבה לפני הקב"ה, לכן עמדו בני ידידי על רגליכם והעלוני ואמרו בקול רם כיום הכיפורים ברוך שם כבוד וכו'.

הרי לך, שקדושת ליל שבועות כקדושת יום הכיפורים. ובפרט אם עוסק בתורה אשר הוא מעלה את השכינה בזה, והוא מבני היכלא דמלכא, וייכנס עם

במחשבתי בפירושו, אך משפקחתי את עיני פרח לו איש האמת, הבטתי בשעון וראיתי שכבר עלה השחר, והבנתי שזקן זה אליהו הנביא היה, וכי לא אעלוז ואשמח בכל לבי ונפשי.

ס"ה. ומהאי טעמא אמרו גדולי הדורות (עיי' סיפורי חסידים שבועות, על הרה"ק רבי חנוך מאלעסק זי"ע), שזמן קריאת התורה מסוגל הוא להתפלל על החולים שיברואו, כי במתן תורה נתרפאו כל החולים, ועתה כשקוראים בתורה מתעורר ביחד עם 'מתן תורה' גם אותם נפלאות שנעשו באותה שעה.

ובאו כולם בכרית - קבלת התורה כפשוטו

איתא בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח), 'אמר רב משרשיא בשם רב אידי בכל הקרבנות כתיב חטא (שעיר עיזים לחטאת) ובעצרת אין כתיב חטא - דכתיב (במדבר כח ל) 'שעיר עיזים אחד לכפר עליכם', כך אמר להן הקב"ה, מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם. ומבואר, כי בכל שנה ושנה צריך לקבל על עצמו 'עול תורה' ועול מלכות שמים^{סו}.

זו"ל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות ד"ה ישלם), חג הקדוש הזה נקרא חג שבועות שהוא לשון שבועה. כמו בעת שמקבלים חיילים חדשים לצבא משביעים אותם שבועת אמונים לקבל עליהם עול המלכות, כמו כן בחג הקדוש הזה שמקבלים התורה מחדש, בהקריבכם מנחה חדשה, אז בשבועותיכם, עכ"ל, שהיות שבחג השבועות מתחדשת נתינת התורה על כן צריך להישבע מחדש לקבל על עצמו עול מלכות שמים^{סו}, ושם החג מורה על תכליתו להתחדש בקבלה גמורה מכאן ואילך כי זה כל מהותו ועניינו של החג.

וכבר אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, שלפני מתן תורה נאמר (יש טו) 'ויהי קולות וברקים', ואילו לאחר מתן תורה נאמר (כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים', וההבדל ביניהם - כי אור הברק מאיר רק לכמה רגעים ומיד נעלם אורו, ואילו לפידים עומדים ומאירים באש של קיימא, והנה קודם מתן

תורה היה רק 'קולות וברקים' - שלא היה קיום לאור, ורק לאחר שקבלו את התורה נעשה להם האור בר קיימא, כי ה'קבלה' היא המקיימת ומעמידה את האור.

ידועים דברי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בספרו 'קדושת לוי' (לשבועות ד"ה נשאלתי), 'נשאלתי במדינת ליטא מפני מה נקרא חג שבועות בשם עצרת, והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת', ומבאר בכמה אופנים, ובפירושו השלישי כתב על פי דברי הרמב"ן (אמונה ובטחון פי"ט) על הפסוק (שה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפין', שכאשר מרגיש בקרבו רגשי התעוררות לאהבתו וליראתו ית' יעשה לה 'בלי' ע"י קיום מצוה או לימוד התורה בכדי לעצור ולשמור בתוככי נפשו רגשי קודש אלו, וזהו שאמר הכתוב 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה' - שנתעורר בכך מידת האהבה להשי"ת, אזי 'עד שתחפין', מלשון חפין וכלי, כלומר שתיקף ומיד תעשו כלי ובית קיבול לאגור ולשמור אותה התעוררות לאורך ימים לכל תפוג ותיעלם כלעומת שבאה. על פי זה מבאר הטעם שנקרא חג השבועות - 'עצרת', שמשמעותו לעצור בתוכו את כל השפעות החג (ועיי"ש מה שמבאר עוד). ולמדנו מדבריו שעיקר תכלית היום טוב הוא להמשיך את הארות החג וקבלת התורה גם למחר ולאחר זמן^{סח}.

ובך נצטוונו לקראת מתן תורה 'וקדשתם היום ומחר^{סט}, ורמזו יש בו שלא יעבור ויצא היו"ט כלעומת שבא,

סו. מאמר נורא אמר הרה"ק האמרי אמת זי"ע, דהנה איתא בגמ' (ברכות ח.) מאי דכתיב (ישעיה א כח) 'ועוזבי ה' יכלו זה המניח ס"ת ויוצא, עד"ז י"ל שבשבועות פותח הקב"ה ספר תורה גדול בפני כל ישראל ללמדם תורה, ומאד יש להיזהר שלא לצאת מהחג מבלי לקבל על עצמו עול תורה ומצוות, שלא להיות כ'עוזבי ה' ח"ו...

סז. הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע שאל פעם כמה מבחורי הישיבה 'אימתי הוא זמן קבלת התורה בחג השבועות', נענה האחד ואמר בזמן עלות השחר, לעומתו השיב רעהו בעת קריאת עשרת הדברות בקריאת התורה, השלישי השיב באופן אחר... עד שאמר להם הרבי, זמן קבלת התורה הוא בשעה שאדם מקבל על עצמו את התורה. אף אנו נאמר לפי דבריו - שבכל יום מימות השנה יש בידינו לזכות שוב ב'מתן תורה', אם אך נקבלנה בשתי ידיים.

סח. ואל יחשוב אדם עוד חזון למועד, יבוא יום ואתחיל לעבוד את ה' ולעסוק בתורתו, כי כך אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע ששמע מפי אביו הרה"ק האמרי אמת זי"ע באחרית ימיו, בהיותי צעיר לימים חשבתי על כמה וכמה דברים בעבודת ה' ולימוד התורה שעוד אוכל לעשותם לכשיבוא היום, אך עתה יכולני להעיד בפניך שכל מה שאין האדם עושה בשחר נעוריו, שוב לא בא לידו לעשותו ולפעול אותו.

ונתנו רמז בדבר במנהג אכילת חלב בשבועות, כי הנה שחיטת בהמה כדי לאכול את בשרה ניתן 'לדחות' גם למחר ולאחר זמן, ולא יארע לבהמה או לבשר שום קלקול, לעומת זאת את ה'חלב' המתחדש בכל יום אצל הפרה חייבים לחלוב באותו היום, ואי אפשר לומר מחר אחלוב גם בשביל אמש.. והתורה נמשלה ל'חלב' כי אי אפשר לדחותה למחר, ואם לא עכשיו אימתי.

סט. וכמו שאיתא מהרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (עניני שמני"ע, פסח) שהבקשה בתפילת המועדים 'והשיאנו ה' אלוקינו

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

אלא אף למחרת היו"ט יזכור שאך זה עתה קיבל את התורה. והדרך אשר יראה בה אור - לקבוע את החג בנפשו, על ידי שיקבל עליו קבלה אחת ואפילו קמנה, שישמרנה כבבת עינו גם לאחר החג - כחק ולא יעבור, וזו הקבלה תהא לו כחוט המקשר אותו אל היו"ט.

יה"ר שנזכה לקבל את התורה בשני ידיים, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, להעמיד דורות נאמנים לה' ולתורתו, עוסקים בתורה ובמצוות לשמה על ישראל שלום, ויתרפאו כל החולים (כמו שהיה במתן תורה), וזכותיה דדוד מלכא משיחא יעמוד לנו לזכות לביאת גואל צדק בב"א.

את ברכת מועדך' היא מלשון נישואין. מעתה יש לומר דכמו שבכל 'נישואין' מבקשים 'שיהיה בנין עדי עד', א"כ, אף כאן עלינו לבקש ולעשות פעולות שישאר הבנין אף לאחר החג ולנצח נצחים.

משל לאחד הנכנס לשמחת נישואין וברצונו לדעת מיהו החתן, שהרי הכל עוטים בגדי שבת ויו"ט, אמנם כאשר יראה למחרת היום מי עדיין נשאר לבוש בבגדי שבת ויו"ט ידע שהוא 'חתן דנן'. כיו"ב, מיהו ה'חתן' ביום חתונתו זה מתן תורה, מי שנשאר עם התורה גם לאחר שבועות...

ע. וכה אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (תורת יחזקאל שבועות) בליל שבועות, דהנה שנינו (שבת לד.) 'שלשה דברים, צריך אדם לומר בערש"ק עם חשכה... וצריך למימרינהו בניחותא, כי היכי דליקבלינהו מיניה', היינו שיאמרם בדרכי נועם כדי שיתקבלו דבריו, ולמד הרה"ק מכאן לכל התורה. וכך נענה, רבוש"ע, אתה נותן לנו היום את התורה, צריך למימריה בניחותא בשובה ונחת, כי היכי דלקבליה מיליה, ונזכה לקבל את התורה באהבה וברצון.

ישקו העדרים

'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים' (סוטה יד.).

רגיל היה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לספר מדי שנה בשנה לפני קהל עדת צאן מרעיתו בזמן הגבוה - לקראת קריאת עשרת הדברות, פעם שאל מלך וויען (ווינא) את הגאון הצדיק שר וטפסר רבי שמשון ווערטהיימער זצ"ל (שהיה חי לפני כשלוש מאות שנה, את כינויו לקחנו מדברי ה'חיות יאיר' בתשובותיו) מדוע שרויים עם בני ישראל כבר רבות בשנים בגלות מרה וקשה, כשהם נרדים ונרדפים, מוכים ונבזים, ועדיין לא נושעו - מה פשעם ומה חטאתם לסבול כל כך הרבה.

ענהו רבי שמשון, כל זאת בא להם מחמת 'קנאה ושנאה' השורה ביניהם. תשובה זו לא מצאה חן בעיני המלך, שלא היה נראה לו סיבה מספקת להמיט על בני ישראל כל כך הרבה צרות וייסורים. ובחמתו ציווה המלך על רבי שמשון, שעליו לענות לו תשובה מספקת תוך ג' ימים, ואם לאו, ענוש ייענשו כל בני ישראל תושבי וויען, באותו לילה ערך רבי שמשון 'שאלת חלום' ויענוהו ממרומים שאכן ענה נכונה למלך, ובעוון זה של 'קנאה ושנאה' שרויים בני ישראל בגלותם, ושלא יתרץ למלך תירוץ אחר, והמלך בעצמו עוד יראה שאמת בפיו.

בתחילת החורף יצא המלך עם אחוזת מרעהו לצוד ציד בלב יער, ובהגיעם ליער נפרדו איש מעל אחיו לצוד כל אחד במקום אחר. אחר כמה שעות לא מצאו המשרתים את המלך, וחשבו בנפשם כי כנראה שב בעצמו לביתו, על כן אף הם שבו לביתם.

המלך שהיה שרוי עמוק עמוק בתאוות הציד לא שם על לב כי נשאר לגמרי בגפו, עד שהחלו צללי ערב לנטות... ולא מצא שם שום אחד משריו ועבדיו. ויחרד המלך חרדה גדולה מפחדו לבלות את הלילה בחברת כל מיני משחיתים ומזיקים, חיות טרף למיניהם שאינם מבחינים בין המלך ירום הודו לשאר אנשים. בצר לו התחיל לשוטט ביער אנה ואנה, עד שהגיע לנהר שמעברו נראו בתים מוארים, בלית ברירה נפרד המלך מסוסו החביב עליו, ואף מבגדי מלכותו, וכך כשהוא עוטה על גופו בגד דק החל לשחות במימי הנהר, עד שעלה מעברו השני של הנהר, וילך בכפר ההוא ערום ויחף - רועד מקור וצינה עזה, דפק על כמה וכמה מבתי הכפר אשר מרבית תושביו ערלים היו, ואיש מהם לא אבה לפתוח עבורו את הדלת ולהכניסו לביתו - באמרם העומד לפנינו אינו מן היישוב ומאנשי עולם הזה... מתייראים אנו ממנו, החליט המלך לתור אחר דלת שבה קבועה מזוזה, בידעו שעם בני ישראל רחמנים הם, והם יפתחו לו פתח להכניסו בצל קורתם. פשפש ומצא, נקש על הדלת והנה עומד לפניו יהודי, אשר מחזה כזה נגלה לנגד עיניו - איש ערום ויחף כולו ואומר צינה וארכובותיו דא לדא נקשן, מיד פתח היהודי את הדלת, מיהר להכניסו לביתו, והכין לו כוס חמין ואף מיני תרגימא הגיש לפניו, עטפו ב'פעליץ' (פרווה מחממת) והשכיבו לפני התנור הבווער,

ישקו העדרים

ותחל רוח המלך לשוב אליו. בתוך כך שמע המלך היאך שבעלת הבית מזהרת את בעלה, כי האיש הלז גנב ונוכל הוא, בעוד זמן מה כשתפרוש אף אתה לשינת הליל יגנוב הלה את כל חפצינו ויברח מהבית יחד עם הפעלץ היקר, אך היהודי הרגיע את רוחה, והבטיח שלא יתן שינה לעיניו בכל שעות הלילה, וישמור שלא יגנוב הלה שום דבר.

למחרת היום שאל המלך את מארחו היהודי מה מרחק יש מכפר זה עד לעיר הבירה וויען, אמר לו היהודי מרחק ארבע פרסאות, ויבקש לו המלך שישכור עבורו עגלה שיוכל ליסע לווייען, אמר לו היהודי, ברשותי עגלה קטנה ואקחך, ויאמר המלך, נקבה שכרך, ויען היהודי 'ארבעה פערציגערס'. ויאמר לו המלך, הנני מסכים ליסע אתך, אך בתנאי שתתן לי את הפעלץ ללבשו בדרך, כי כל עצמותי רועדות מקור. עתה שבה בעלת הבית לגעור בו שערל זה יהרוג אותך על אם הדרך, את הפעלץ יקח לעצמו... אך הוא לא שת לבו לכל אלה, והרגיע אותה לאמר כי עוד מעט שוב ישוב וכספו בידו.

משהגיעו לעיר הבירה שאל היהודי את המלך להיכן פניו מועדות, ויען המלך שיקחהו אל ארמון המלוכה, אך היהודי התיירא ואמר בוודאי ענוש נענש על ההתקרבות לארמון המלך, ויאמר לו המלך אל תירא ואל תחת - אני אתרץ את הכל. והנה אך הגיעו עד לפני שער המלך קפץ המלך מהעגלה וינס הביתה, כשהוא לבוש בפעלץ היקר של היהודי, וכל בני ביתו של המלך שמחו מאד בחזרתו.

אז החל היהודי לחשוב, אוי לי ואבוי לנפשי, אכן נודע הדבר שגוי זה אינו אלא גנב, ועתה לא די שאינו משלם לי דמי הנסיעה, אף את מעילי לקח עמו, ועל כולנה, הכניס אותי אל גוב האריות - אל ארמון המלוכה, ועד מהרה יבואו שומרי הסף ויכלאוני. ואכן, לא עברו אלא כמה רגעים וסריסי המלך הגיעו, ויאמרו ליהודי שהמלך פקד להביאו אליו לפני ולפנים, בהיכנסו אמר לו המלך שלא יפחד כי ברצונו רק לדבר דברים אחדים עמו, וישאלהו המלך, התכירני, ענהו היהודי לא ראיתי את המלך מעודי עד היום הזה. אמר לו המלך, אבל אנכי מכיר אותך היטב, ואף את ביתך מכיר אנכי, ואת כליך ומטלטליך, וכל מצבך ומעמדך, ויען האיש ויאמר אין חכמה כחכמת המלך, כי יודע הוא כל מה שיש בחדרי חדרים בביתו של בן הכפר.

אמר לו המלך לא חכמה יש כאן אלא זה עתה הייתי בביתך, כי אנכי האיש שישן אצלך בזה הלילה, עתה אמור נא לי מה אשלם לך בעד המאכלים והמשקה שהחיית נפשי, אך היהודי לא השיב מאומה. שב המלך לומר, אפשר לך לבקש ממני ממון רב כמה שתרצה, ושוב לא ענהו היהודי. המלך בשלו, אם תרצה אתן לך שדות וכרמים, ושוב נאלם היהודי מהשיב. הגדיל המלך ואמר לו, אפילו אם

ושקו העדרים

תבקש עיר שלימה מערי הכיכר אתננה לך במתנה גמורה על שהצלת את חיי, ועדיין החריש היהודי. אמר לו המלך, אם לא תענני, לא תקבל אלא ארבעה פערציגערס המגיעים לך כבעל עגלה.

פתח היהודי את פיו ואמר ישמעני אדוני המלך, לפרנסתי מסובב אני בין העיירות כרוכל. אך בתקופה האחרונה החל יהודי פלוני לבוא אל הכפר שלנו, והוא קונה סחורות ועורות וכיו"ב מדרי הכפר, ובזה הינו משיג את גבולי, ימלא המלך את שאלתי ובקשתי, ויפקד פקודתו לאסור על היהודי מלהיכנס אל גבולות הכפר.

כשמוע המלך כל זאת, נענה ואמר כמה צדקו דברי רבי שמשון, כי גדלה הקנאה והשנאה בין בני ישראל, כי יהודי שוטה זה היה בידו להתעשר בין רגע כעשירים הגדולים שבכל המחוז, ואעפ"כ העבירתו הקנאה והשנאה על דעתו וביקש שטויות כאלו.

הבה ונתבונן, מה ראה הרה"ק מפרימשלאן לספר עובדא זו בשעה קדושה ונוראה כל כך, טרם קריאת התורה שהיא כמעמד הר סיני וכמבואר בפוסקים (וכדלהלן) אלא, כי אי אפשר לקבלת התורה מתוך קנאה ושנאה ומידות רעות אלא רק כאיש אחד בלב אחד.

